monumenten inventarisatie project Zeeland

gemeentebeschrijving

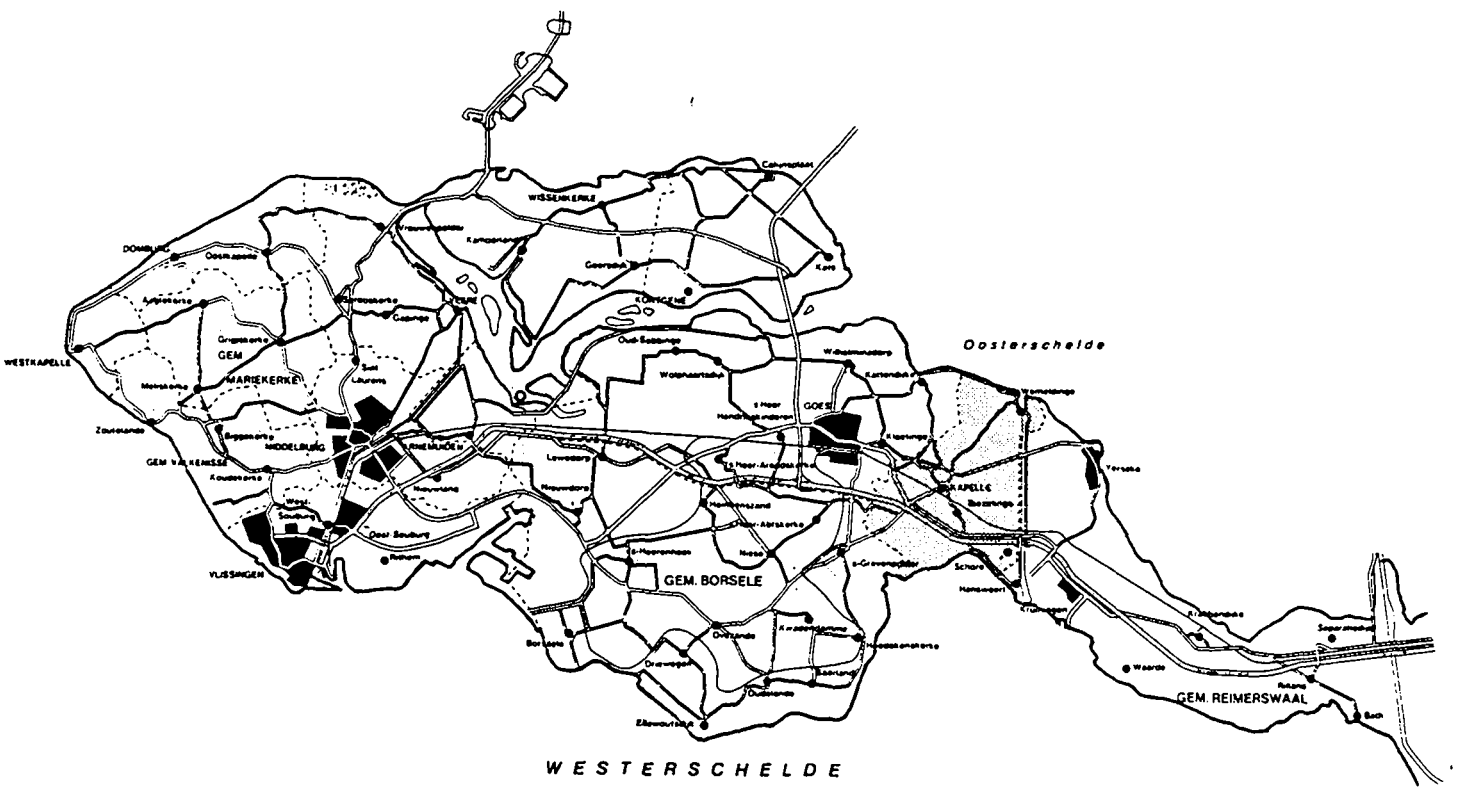

kapelle

(augustus 1993)

B. I. Sens

INHOUDSOPGAVE

		Blz.
	VOORWOORD	5
1.	INLEIDING	7
2.	BODEMGESTELDHEID	7
3.	GRONDGEBRUIK	8
4.	INFRASTRUCTUUR	9
4.1	Wegen	9
4.2	Waterwegen en havens	9
4.3	Spoor- en tramlijnen	11
4.4	Dijken en kaden	11
5.	NEDERZETTINGEN	11
5.1	Algemeen	11
5.2	Functionele ontwikkelingen	12
5.2.1	Energievoorziening	12
5.2.2	P.T.T.	12
5.2.3	Bijzondere voorzieningen	13
5.2.3.1	Onderwijs	13
5.2.3.2	Kerken en begraafplaatsen	13
5.3.	Ontwikkeling per nederzetting	14
5.3.1	Kapelle	14
5.3.2	Biezelinge	16
5.3.3	Eversdijk	17
5.3.4	Schore	17
5.3.5	Wemeldinge	17
5.3.6	Buitengebied	18

LITERATUURLIJST

ADRESLIJST VAN GEINVENTARISEERDE OBJECTEN EN COMPLEXEN

TYPOLOGIE

AFBEELDINGEN

VOORWOORD

Wat is het Monumenten Inventarisatie Project?

Door het rijk is in samenwerking met de provincies en de vier grote steden een project ontwikkeld dat als doel heeft de inventarisatie van jonge bouwkunst en stedebouw in Nederland. "Jonge" betekent hier: tot stand gekomen in de periode midden 19e eeuw - Tweede Wereldoorlog.
De verkregen gegevens worden landelijk verzameld en verwerkt. Ze kunnen dienen als uitgangspunt voor verder onderzoek en voor het te voeren beleid van rijk, provincies en gemeenten. Ze bestaan uit regio- en gemeentebeschrijvingen en uit de inventarisatieresultaten (veldwerk).

Regiobeschrijving

De inventarisatie wordt per provincie (of grote stad) gebiedsgewijs aangepakt. Daartoe is de provincie Zeeland in drie werkgebieden verdeeld, namelijk Midden-Zeeland, Noord-Zeeland en Zeeuwsch-Vlaanderen.
Per gebied wordt eerst een regiobeschrijving gemaakt, met daarin een beschrijving van de historische en ruimtelijke ontwikkelingen in de periode ca. 1850 - 1945. Bij de beschrijving wordt globaal aandacht besteed aan de algemeen historische aspecten van bestuurlijke, landschappelijke, sociaal-economische en geografische aard.

Gemeentebeschrijving

Met behulp van de regiobeschrijving vindt nader onderzoek plaats per gemeente en per kern. In eerste instantie gebeurt dit op basis van literatuurstudie en vergelijkend kaartonderzoek. De resultaten hiervan worden aangevuld met gegevens uit de object- en complexinventarisatie. Het onderzoek leidt tot een korte beschrijving van de kernen per gemeente en de historische en ruimtelijke ontwikkeling daarvan, waarbij aandacht wordt besteed aan algemeen historische aspecten van onderwerpen die ook bij de regiobeschrijving zijn behandeld (zie boven).
Met behulp van (voornamelijk) historisch kaartmateriaal wordt inzicht gegeven in de ruimtelijke ontwikkelingen.
Wanneer een kern in de betrokken periode belangrijke functionele en stedebouwkundige ontwikkelingen heeft doorgemaakt, wordt er bovendien een overzichtskaart toegevoegd van deze ontwikkelingen met een typologie van de uitbreidingen.
De regio- en gemeentebeschrijvingen vormen de basis voor het veldwerk. Het veldwerk bestaat uit inventarisaties van objecten, complexen en stedebouwkundige structuren, die voor de periode belangrijk en/of kenmerkend of juist bijzonder zijn. Aan de gemeentebeschrijvingen is een adreslijst van geïnventariseerde objecten en complexen toegevoegd.

1. INLEIDING

De gemeente Kapelle ligt op Zuid-Beveland en heeft een oppervlakte van 4.886 ha.
De gemeente grenst in het noorden aan de Oosterschelde (gemeente Tholen), in het oosten aan de gemeente Reimerswaal en in het zuiden aan de Westerschelde (gemeente Reimerswaal). In het zuid-westen wordt Kapelle begrensd door de gemeente Borsele en in het noord-westen door de gemeente Goes.
Tot de gemeente Kapelle behoren de dorpen Kapelle, Biezelinge, Schore en Wemeldinge en de gehuchten Eversdijk, Abbekinderen (gedeeltelijk), Dijkwel en Maalstede (afb. 1).
De gemeente Schore werd per 1 januari 1941 opgeheven. Het deel van de gemeente, dat ten westen van het Kanaal door Zuid-Beveland lag, kwam bij Kapelle.
Bij de gemeentelijke herindeling op Zuid-Beveland in 1970 werd de gemeente Wemeldinge en een deel van Kloetinge bij Kapelle gevoegd.

2. BODEMGESTELDHEID

Het landschap van de gemeente Kapelle valt globaal in drie delen uiteen: het Oosterscheldegebied, het poldergebied en het Westerscheldegebied. De dijken langs beide zeearmen zijn op deltahoogte gebracht.
Het poldergebied bestaat grotendeels uit het oudland van de polder de Breede Watering Bewesten Yerseke, alleen in het zuiden is een nieuwlandpolder, de Willem Annapolder, gelegen.
De afwisseling in het landschap van het poldergebied wordt voor een groot deel verklaard door de bodemopbouw die sterk wisselt als gevolg van de verschillende omstandigheden tijdens het ontstaan (afb. 2). Bij overstromingen werd zware klei afgezet op veen of werd veen weggespoeld en ontstonden kreken die later werden opgevuld met zandiger materiaal. Als gevolg van de inklinking zijn de kleigronden met veen in de ondergrond (poelgronden) lager komen te liggen dan de kreekruggen. Deze ontwikkeling is vooral bevorderd in de periode vóór het jaar 1000.
De hoger gelegen gebieden ging men vanaf de 9e tot de 11e eeuw bewonen. Zo ontstonden Kapelle, Biezelinge en Wemeldinge, evenals de kleinere nederzettingen, Eversdijk en Dijkwel, op de grote kreekruggen in het gebied. Schore lag niet op een rug, maar op een hoog gedeelte van het lage gebied.
Zeer opvallend in het oudland is de grote kreekrug die loopt van Goes via Kloetinge en Kapelle/Biezelinge naar Wemeldinge. Tussen Kapelle en Wemeldinge is het restgeultje van de dichtgeslibde kreek nog als een kronkelende sloot in het landschap te zien.
Ook opvallend is de nog in het landschap herkenbare loop van een ten zuiden van Biezelinge gelegen voormalige kreek.
De laaggelegen poelgronden hadden vroeger vaak wateroverlast in de winter. Aan de oost- en westzijde van de grote kreekrug komen nog grote open aaneengesloten poelgrondgebieden voor. De overige poelgronden in het zuidelijk deel van het oudland zijn in kleinere complexen gelegen.

In het oudland komen een paar hollestellen voor: zoetwater drinkputten voor het vee omgeven door een dijk ter verdediging tegen het zoute zeewater.
Het nieuwland van de Willem Annapolder (1756) is bodemkundig van goede kwaliteit en wordt gescheiden van het oudland door de 's Gravenpolderse Oudedijk. Er komt in deze polder slechts weinig bebouwing voor.

3. GRONDGEBRUIK

De kreekruggen in het oudland waren landbouwkundig van goede kwaliteit. Hier concentreerde zich bewoning en fruitteelt.
Op de poelgronden kwamen vanwege de wateroverlast vooral weiden voor die, naarmate de afwatering verbeterde, steeds meer door bouwland vervangen werden.
Op de poelgronden was weinig bebouwing aanwezig.
Het nieuwland van de Willem Annapolder had weinig bebouwing en was van goede landbouwkundige kwaliteit.
Vrijwel vanaf het ontstaan der nederzettingen en dorpen is in de gemeente Kapelle de landbouw en de veeteelt voor velen de hoofdbestaansbron geweest en nog steeds is dat zo gebleven, waarbij vooral deze eeuw de fruitteelt een belangrijke rol is gaan spelen. Van 1850 tot ca. 1880 was de graanverbouw zeer lonend geweest. Door de landbouwcrisis kwam het op een dieptepunt. Omstreeks 1860 was men begonnen met de teelt van suikerbieten. Na 1890 nam de verbouw van dit produkt snel toe, ter vervanging van de produktie van meekrap en van graan, die niet meer rendabel was. Na een terugval van de teelt, volgde in 1921 een recordjaar. Ook in de jaren na de Tweede Wereldoorlog was de suikerbiet één van de belangrijkste akkerbouwgewassen.
Na 1900 breidde de fruitteelt zich sterk uit en kwam omschakeling van akkerbouw op hard en zacht fruit veel voor.
De verkaveling in het oudland werd gekenmerkt door kleine en grillig gevormde percelen met kronkelige wegen.
De recent voltooide ruilverkaveling Kapelle-Wemeldinge heeft in belangrijke mate de huidige verschijningsvorm van het landschap van het poldergebied bepaald. Het karakteristieke beeld van het oudland is voor het merendeel verdwenen, zoals de hoogteverschillen in de kleinere complexen en poel- en kreekruggronden, de sterk kronkelende wegen, de vele kavelgrensbeplantingen van meidoorns en de grillige blokverkaveling. Een aantal elementen is echter nog voor een deel in stand gebleven. In de Kapelse Moer en in enkele verspreide percelen hebben geen ruilverkavelingswerkzaamheden plaatsgevonden.
De Willem Annapolder (nieuwland) kenmerkt zich door grote kavels en rechte wegen.

4. INFRASTRUCTUUR

4.1 WEGEN

Op Zuid-Beveland bestonden vóór en in de eerste helft van de 17e eeuw uitsluitend smalle en bochtige klei- en zandwegen tussen de dorpen onderling en de wat grotere centrumplaatsen. Deze wegen lagen voornamelijk op de kreekruggen, die het patroon bepaalden. Ze waren vaak slecht begaanbaar. Rond 1650 kwam hierin verbetering. Toen werd ondermeer de keiweg van Goes over Kloetinge naar Kapelle en Biezelinge aangelegd. Reeds lang daarvoor waren evenwel de dorpsstraten (rond de kerk) met keien verhard.
De slechte toestand van de landwegen verbeterde pas in de eerste helft van de 19e eeuw.
In 1833 kwam namelijk de Postweg gereed, de grote klinkerweg Middelburg-Goes-Tholen, via Kapelle en Yersekendam. Vanaf de zestiger jaren van de vorige eeuw werden stappen ondernomen tot begrinding van een aantal secundaire zandwegen. Zo werd de Zandweg van Biezeling naar Eversdijk en verder richting 's-Gravenpolder verbeterd. De Vroonlandseweg werd regelmatig opgehoogd met puin, evenals de Ambachtsherenwegeling en de Biezelingse Achterweg. In de negentiger jaren werd de Wemeldingse Zandweg begrind. In 1877 werd een weg aangelegd van de Dijkwelsestraat naar het station. Dit was een zandweg, die pas rond 1913 werd bestraat.
Aan het begin van deze eeuw werden onder andere de Dijkwelsestraat in Kapelle, de Breedeweg in Eversdijk, de Spaartweg en de weg door de Jonge Bogaars begrind. Eerstgenoemde weg werd in 1911 met keien bestraat.
In 1911 werd de Hillewerveweg van een macadam-laag voorzien.
Na 1918 kwam de klinkerbestrating in de belangstelling en in 1921 maakten de keien in de straatweg van Kapelle naar Biezelinge plaats voor klinkers.
Rond 1935 werd de weg naar Wemeldinge verbeterd onder andere door het wegnemen van de haakse bocht in de omgeving van de Jonge Bogaars. Begin 1940 kwam de nieuwe Rijksweg gereed.

4.2 WATERWEGEN EN HAVENS

De gemeente Kapelle wordt aan drie zijden begrensd door belangrijke vaarwegen: in het noorden door de Oosterschelde, in het oosten door het Kanaal door Zuid-Beveland en in het zuiden door de Westerschelde.
Bij Wemeldinge werd in het begin van de vorige eeuw een haventje aangelegd aan "De Val" bij de Stormezandepolder. Na 1866 verloor dit zijn betekenis, toen de scheepvaartactiviteit zich verplaatste naar het Kanaal door Zuid-Beveland.
Reeds in 1846 waren er plannen om te komen tot een kanaal door Zuid-Beveland. De concessie, die D. Dronkers in 1846 wist te verkrijgen voor de aanleg van de Zeeuws-Duitse spoorweg, hield ook de aanleg van een vervangende scheepvaartroute in.

De concessie, die Dronkers verwierf voor de aanleg van het Kanaal droeg hij in 1851 over aan de "Nederlandse Maatschappij tot indijking van de ondiepten en aanwassen in de Oosterschelde". De aanleg van het kanaal zou worden uitgevoerd door de Engelse firma Thos Hutching & Co. In Hansweert begonnen de eerste werkzaamheden.
De aannemer toonde echter steeds meer belangstelling voor landaanwinningswerken op de schorren en slikken bij Bath. Zo werd steeds meer gewerkt aan de bedijkingen bij Bath en steeds minder aan het kanaal. De Engelse firma verliet het werk zonder dat de plannen waren uitgevoerd.
In augustus 1853 werden de kanaalwerken opnieuw aanbesteed. Met deze (alweer Engelse) aannemers vlotte het werk ook niet.
Op 13 februari 1858 werden de werkzaamheden gestaakt.
Tenslotte besloot het Rijk in 1860 het werk zelf ter hand te nemen. In dit jaar werd de Wet op de spoorwegen aangenomen, die ook in de aanleg van de lijn Vlissingen-Roosendaal voorzag. Het Kanaal werd dus uiteindelijk gegraven en twee sluizen werden aangelegd bij Hansweert (uitmonding van het Kanaal in de Westerschelde) en Wemeldinge (uitmonding van het Kanaal in de Oosterschelde).
In 1866 werd dit kanaal geopend. Het kanaal loopt van Wemeldinge naar Hansweert en vormt een verbinding tussen Ooster- en Westerschelde. Vanaf de opening werd er meteen al druk gebruik van gemaakt. Tientallen jaren is het de drukste scheepvaartverbinding van West-Europa geweest. De ene sluis bij Wemeldinge bleek al gauw niet genoeg, zodat in 1872 een tweede en in 1922/1925 een derde (oostsluis) werd geopend. In de twintiger jaren werd bij Wemeldinge een nieuwe buitenhaven aangelegd, waardoor veel huizen ten oosten van het kanaal, met name aan de Nieuwendijk, verdwenen. Onderweg had het scheepvaartverkeer te maken met vier draaibruggen: de verkeersbrug bij Schore, de spoorbrug bij Vlake, de Postbrug tussen Vlake en Wemeldinge en de Bonzijbrug in Wemeldinge. In 1936/1938 werd een kanaalverbreding uitgevoerd. De verkeersbrug bij Schore werd verplaatst naar Vlake. Tussen 1934 en 1938 werd bij Vlake het verhoogde bruggencomplex gebouwd. Tussen de twee enkelsporige spoorbruggen was een gemeenschappelijk bedieningshuis gebouwd naar ontwerp van "spoorweg"-architect ir. S. van Ravesteijn. In dit bedieningshuis deden de brugwachters dienst en bedienden zij de verkeersbrug en de twee spoorbruggen. De nog maar een paar jaar oude Vlake-bruggen werden in de oorlog zowel in 1940 als in 1944 vernield en weer hersteld. De Bonzijbrug bij Wemeldinge werd eveneens in 1944 opgeblazen. De nieuwe brug werd in 1954 geplaatst. Ten gevolge van verbreding van het kanaal zullen een aantal bruggen verwijderd en/of vervangen worden.
De aanleg van het Kanaal door Zuid-Beveland heeft met name invloed gehad op de ontwikkeling van Wemeldinge. Voor Kapelle was het slechts van geringe betekenis als los- en ligplaats, onder andere bij de Postbrug. Het vervoer van land- en tuinbouwprodukten kon van toen af gemakkelijker per schip plaatsvinden.

Tegenwoordig is men bezig met een verbreding en gedeeltelijke verlegging van het kanaal. Deze verbreding is voor het gedeelte Hansweert-Vlakebrug gereed. De verbreding en gedeeltelijke verlegging van het

deel Vlakebrug-Wemeldinge is bijna klaar. In het kader van deze verbreding is bij Schore een handelshaven aangelegd. In Wemeldinge zijn behalve het Sluizencomplex, een haven voor de beroeps- en pleziervaart aanwezig.

4.3 SPOOR- EN TRAMLIJNEN

Dwars door de gemeente Kapelle loopt de spoorlijn Roosendaal-Vlissingen.
In 1868 werd het baanvak Bergen op Zoom-Goes geopend en kwam ook in Kapelle/Biezelinge een halte. Het stationsgebouwtje behoorde tot het type 5e klasse (indeling N.S.). Gedurende de stoomtractieperiode was er een watertoren. Er was verder een los- en laadplaats waar vee, fruit, suikerbieten en kolen werden geladen en gelost. Behalve het personenvervoer was er dus ook goederenvervoer van en naar Kapelle/Biezelinge. Zowel voor het veilingbedrijf (in 1924) als voor het Koninklijke Kweekbedrijf en Zaadhandel D.J. v.d. Have (in 1948) werden zijsporen aangelegd.
Op 2 juni 1913 werd de kortste tramlijn in Zeeland geopend. Het trammetje reed vanaf Hansweert over Schore via de Schorebrug naar het station Vlake. Deze tramlijn werd in 1933 opgeheven.
Door de Spoorwegmaatschappij Zuid-Beveland werd in 1927 onder andere de tramlijn van Goes naar Wemeldinge aangelegd. Voor het personenvervoer werd dit lijntje maar tot 1934 gebruikt. In 1942 werd het ook voor goederenvervoer opgeheven.
In Wemeldinge was een station, dat na de Tweede Wereldoorlog nog enige tijd als woonhuis en daarna als internaat voor schipperskinderen werd gebruikt (afgebroken).

4.4 DIJKEN EN KADEN

Het grootste deel van het gebied heeft dijken die oorspronkelijk van vóór 1850 zijn, maar in recente tijden op deltahoogte zijn gebracht. Langs de Oosterschelde zijn inlagen aanwezig, die in 1877/78 zijn ontstaan door de aanleg van extra dijken achter de bedreigde dijken.
Aan weerszijden van het kanaal door Zuid-Beveland werden dijken aangelegd.

5. NEDERZETTINGEN

5.1 ALGEMEEN

Behalve Wemeldinge, zijn de dorpen in de gemeente Kapelle voornamelijk landbouwdorpen. In Wemeldinge ontwikkelden zich, na de aanleg van het kanaal door Zuid-Beveland, middenstandsactiviteiten. De bevolking van dit dorp nam toen sterk toe.

Na ca. 1860 was er een wisselende, maar doorzettende stijging in het inwonertal van Kapelle, Biezelinge en Eversdijk, tot ca. 1888 (landbouwcrisis). Het bevolkingscijfer daalde daarna, maar rond 1900 was de teruggang weer bijna ingelopen.
Tot het begin van de Tweede Wereldoorlog bleef de bevolking groeien. De jaren vóór het begin van de Eerste Wereldoorlog steeg het aantal inwoners sterk, wat ook bleek uit het feit, dat toen vrij veel particuliere woningen werden gebouwd. De oorzaak van deze groei was het feit, dat Kapelle zich ontwikkelde tot tuinbouwcentrum van Zuid-Beveland. In 1941 kwam een deel van de gemeente Schore bij Kapelle, waardoor er 567 personen bij kwamen.

Inwonertal

	1849	1899	1940	1992
Kapelle, Biezelinge, Eversdijk	1.414	1.952	2.954	7.275
Schore (+ Vlake)	457	799	836	482
Wemeldinge	873	1.966	2.436	2.676

5.2 FUNCTIONELE ONTWIKKELINGEN

5.2.1 Energievoorziening

In 1912 werd in Wemeldinge aan de Oranjeboomstraat een gasfabriek opgericht.
Het Gemeente Gas Bedrijf Goes verzorgde in de twintigste eeuw de gasvoorziening voor onder andere Kapelle en Wemeldinge.
Uit particulier initiatief werd vanaf 1917 in Kapelle elektriciteit geleverd. Biezelinge kon hier om technische redenen niet op aangesloten worden. Vanaf 1930 begon de PZEM met aansluiten van stroom in Kapelle en Biezelinge.
In 1910 werd de NV Waterleidingmaatschappij Zuid-Beveland opgericht, die in 1912 onder andere in Kapelle, Biezelinge en Wemeldinge de waterleiding aanlegde.

5.2.2 PTT

In 1851 werd in Kapelle een "bestelhuis" voor de brievenpost geopend. In 1860 werd dit het hulppostkantoor. In 1871 werd de telegraafdienst op het station ook voor het publiek opengesteld. In 1898 kwam er een telegraafkantoor en het hulptelegraafkantoor kwam er in 1908.
In Biezelinge kwam in 1917 een hulptelegraaf- en telefoonkantoor. In 1929 werd voor de toenmalige gemeente Kapelle één nieuw PTT-kantoor geopend.
Het postkantoor in Wemeldinge bevond zich aan de Wilhelminastraat.

5.2.3 Bijzondere voorzieningen

5.2.3.1 Onderwijs

In 1877 werden in Kapelle en Biezelinge nieuwe gemeentescholen gebouwd, omdat de oude gebouwen te klein waren geworden.
In Kapelle werden achter de kerk enkele oude huisjes gekocht, waardoor men grond vrij kreeg voor de bouw. In de twintiger jaren werd de school verbouwd en in 1953/54 werd overgegaan tot grondige herstel- en vernieuwingswerkzaamheden.
In Biezelinge werd de gemeentelijke school in 1893 met één lokaal vergroot. Toen in 1921-'22 in Biezelinge een nieuwe Hervormde School werd gesticht, werd de gemeentelijke school aldaar opgeheven. Het schoolgebouw kwam ter beschikking van de Hervormde School, die het verbouwde.
De "Vereniging tot Stichting van Scholen met den Bijbel" bouwde in 1904 aan de Biezelingsestraat tussen Kapelle en Biezelinge een woonhuis met twee schoollokalen. Later werd nog twee keer een lokaal bijgebouwd.
De lagere school te Schore werd in de Tweede Wereldoorlog zwaar beschadigd. In 1949 werd besloten de school na herstel te gebruiken als gymnastieklokaal en een nieuwe school te bouwen.
De oude openbare lagere school aan de Dorpsstraat in Wemeldinge werd in 1884 vervangen door een nieuw gebouw met woning aan de Wilhelminastraat (school gesloopt). Het woonhuis is later verbouwd.
In 1902 werd in Wemeldinge aan de Noordelijke Achterweg de "School met den Bijbel" geopend. Het was een school van drie lokalen en een woonhuis. Rond 1910 werd er een lokaal bijgebouwd en werd op het huis een verdieping gezet.
Aan de Julianastraat in Wemeldinge verrees in 1938 de Prinses Beatrixschool voor Schipperskinderen.
Vanaf 1911 werden er, met de ontwikkeling van de fruitteelt, tuinbouwcursussen gegeven in een schoollokaal te Kapelle. Later werden ook in Biezelinge cursussen gegeven.
In 1945 werd de Rijks Lagere Tuinbouwschool gesticht.

5.2.3.2 Kerken en begraafplaatsen

Door de oorlog werden de oude hervormde kerk en toren van Schore in 1940 zo zwaar beschadigd, dat beide gesloopt moesten worden en door nieuwbouw vervangen. In 1942 begon men met de nieuwbouw.
De oude hervormde kerk te Biezelinge werd in 1908 gesloopt en een nieuwe werd gebouwd naar ontwerp van architect J. Verheul Dzn. In 1878 was er al een nieuwe kerktoren gebouwd door architect Hanninck. De nieuwe kerk werd tussen deze toren en de consistoriekamer gebouwd.
Reeds in 1836 gingen enkele Kapellenaars ter kerke bij de gemeente der Afgescheidenen te Goes. In Kapelle en Biezelinge preekte men wel bij particulieren. In 1865 werd Biezelinge tot zelfstandige Christelijke Afgescheiden Gemeente verklaard, welke naam in 1869 werd gewijzigd in Christelijk Gereformeerde Gemeente en in 1892 tot Gereformeerde Kerk.
Al snel werd een eigen kerk met pastorie gebouwd aan de Noordweg. Dit kerkje deed dienst tot 1915, toen tot de bouw van een nieuwe kerk werd besloten. Deze werd gebouwd ten noorden van de spoorlijn op Kapels grondgebied. Hiermee kon zich een aantal leden niet verenigen. Zij

wilden in Biezelinge ter kerke gaan. Zij gingen een afzonderlijke groep vormen, die zich verder Christelijke Gereformeerde Kerk zou noemen. Deze bouwde in 1917 een kerk te Biezelinge, aan de Nieuwe Kerkstraat. In 1922 werd de pastorie gebouwd.
Het ontstaan van de Gereformeerde Gemeente in Biezelinge ligt in de jaren 1905-1910. Deze gemeente kreeg zelfstandigheid in 1927. In dat jaar werd aan het Jufferswegje een eigen kerkgebouw gesticht. Het werd in 1952 vervangen door een nieuw, op ongeveer dezelfde plaats.
De Vrije Evangelische Gemeente ontstond na 1870 in Kapelle. In 1878 bouwde deze gemeente een klein kerkje aan de zuidzijde van de Oststraat. De gemeente raakte in verval en in 1912 werd de laatste godsdienstoefening gehouden. In 1914 werd het kerkje tot enkele woonhuizen verbouwd.
In Wemeldinge bevindt zich de oude Hervormde kerk. De pastorie is uit 1932.
Aan het eind van de Zuidelijke Achterweg werd in 1932 de kerk van de Gereformeerde Gemeente gebouwd.
In 1907 werd de Gereformeerde kerk, aan het begin van de Bierweg, in gebruik genomen (thans omgebouwd tot woonhuis). Daarvóór hadden de Gereformeerden kerk gehouden in het zogenaamde "Atelier", schuin tegenover de "School met den Bijbel".
In 1869 werd de Vrije Evangelische Gemeente gesticht. In 1926 werd aan de Noordelijke Achterweg, in het "slop van Traas", een kerk gebouwd die een ander kerkje verving.

Vanaf 1870 moesten, op grond van bepalingen van het provinciaal bestuur, begraafplaatsen minstens 35 meter van de bebouwde kom van de gemeente gelegen zijn. Dit hield in dat het begraven om de kerk in Kapelle en Biezelinge beëindigd zou moeten worden.
Aan de Biezelingsestraat, niet ver van de spoorweg werd in 1874 dan ook een nieuwe begraafplaats in gebruik genomen.
Vanaf het begin van de twintiger jaren werd ook begraven op een terrein aan de Biezelingseweg. Hier werden voornamelijk inwoners van Biezelinge begraven. Inwoners van Kapelle werden eerst nog aan de Biezelingsestraat en vanaf 1932 op een begraafplaats aan de Kitskinderseweg ter aarde gesteld. Bij laatstgenoemde begraafplaats bevindt zich ook een Militair Kerkhof, waar Franse militairen, die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland zijn gesneuveld, zijn begraven.
De begraafplaats in Eversdijk werd pas in 1948 definitief gesloten.
De begraafplaats te Schore heeft een nieuw en een oud gedeelte.
De begraafplaats te Wemeldinge bevindt zich aan de Wemeldingse Zandweg.

5.3 ONTWIKKELING PER NEDERZETTING

5.3.1 Kapelle

Kapelle is een kerkringdorp, ontstaan door de bouw van de kerk in een bocht van de weg, waarna de dorpskom "voltooid" werd door een tegengestelde gekromde straat achterom het kerkgebouw aan te leggen (afb. 3 + 3A).

In de 19e eeuw was er niet veel bouwactiviteit in Kapelle. De landbouwcrisis aan het eind van de 19e eeuw gaf evenmin aanleiding tot uitbreiding. Wel was in 1871 aan de Oostraat meestoof "De Nijverheid" gebouwd, die tot 1877 in bedrijf bleef.
Pas na 1890 waren er kentekenen van herstel waar te nemen in de vorm van woningbouw, zij het in beperkte mate en wel langs de reeds bestaande Biezelingsestraat, Ooststraat en Weststraat, onder andere in 1895 en toenemend in de volgende jaren. Omstreeks 1900 werden ook meerdere woningen (voornamelijk losstaand) langs de Dijkwelsestraat gebouwd, terwijl eveneens langs de spoorbaan bouwactiviteit viel waar te nemen. Verder nam de bebouwing langs de Postweg ook in beperkte mate toe.
Tot en met 1916 was er nogal wat bouwactiviteit, maar als gevolg van de Eerste Wereldoorlog nam deze sterk af.
Na de Eerste Wereldoorlog vonden in Kapelle steeds meer mensen werk in handel en nering. In 1917 werd de veilingsvereniging "Kapelle-Biezelinge en omgeving" opgericht en het veilinggebouw gebouwd bij het station. Een aantal bedrijven vormde duidelijk een verlengstuk van de land- en tuinbouw, zoals conservenindustrieën, terwijl de als boomkwekerij in 1879 begonnen Fa. D.J. van der Have uit zou groeien tot een bedrijf van wereldfaam op het gebied van de teelt en handel in landbouwzaden. Veel bedrijven gingen zich ook bezighouden met de handel in fruit en akkerbouwgewassen, de verkoop van land- en tuinbouwmachines, gereedschappen, met het transport van de produkten, enz.
In vrijwel alle gevallen kan bij deze ondernemingen het verband met het hoofdmiddel van bestaan, de land- en tuinbouw, duidelijk vastgesteld worden, hetgeen ook het geval is met het bank-, crediet- en verzekeringswezen. Zo neemt bijvoorbeeld de Coöperatieve Boerenleenbank sinds 1912 een vaste plaats in het bedrijfsleven te Kapelle in.
In 1923 begon weer een periode met opmerkelijk veel nieuwbouw, tot 1930.
De "Vereniging Eigen Erf" bouwde in samenwerking met de gemeente Kapelle enkele woningen voor landarbeiders aan de Vroonlandseweg en aan de weg naar het Stomme Kruis (1924-'25).
Uit particulier initiatief ontstond vanaf 1926 ten oosten van de Biezelingsestraat een project voor woningbouw, dat thans nog bekend staat als de "Nieuwe Wijk". Twee nieuwe straten, de Julianastraat en de Wilhelminastraat (thans Mauritsstraat en Alexanderstraat) werden haaks op de Biezelingsestraat aangelegd. Na verloop van tijd werd dit nieuwe bouwplan geheel volgebouwd. In 1947 tellen we er ca. 75 percelen (afb. 3C,D).
In 1934 liet het gemeentebestuur door de toenmalige gemeenteopzichter M.J. le Clercq, bouwkundige te Kruiningen, het eerste algehele uitbreidingsplan voor de dorpen Kapelle en Biezelinge ontwerpen (afb. 4). De redenen daartoe waren onder andere dat de "Nieuwe Wijk" vrijwel volgebouwd was en dat ander mogelijkheden moesten worden gezocht om de bevolkingsgroei en de daarmee gepaard gaande woningbehoefte op te vangen. Voor Kapelle lag het daarbij in de bedoeling het open terreingedeelte ten zuiden van Kerkplein en Weststraat voor uitbreiding te benutten nog vóór de lintbebouwing langs de begrenzende straten dit gebied geheel zou hebben ingesloten. Het plan beperkte zich echter niet tot dit gebied alleen. Het was ruim van opzet en berekend op een ontwikkeling van tientallen jaren.

Vanwege de dreiging van een oorlog en door het uitbreken hiervan in 1939 is er van dit plan niets terecht gekomen.
In de bebouwde kom van Kapelle werd vooral in 1940 door beschietingen en straatgevechten veel schade aangericht, vooral in de omgeving van het Kerkplein (afb. 3B). Het gemeentehuis met bijgebouwen en een aantal woningen aan het Kerkplein en in de Weststraat gingen geheel verloren, benevens enkele panden aan de Dreef en de Dijkwelsestraat.
In 1944 werd vooral schade aangericht op de hoek Ooststraat-Biezelingsestraat. Ook enkele panden aan de Dijkwelsestraat gingen verloren. De herbouw van geheel vernielde woningen (14 stuks) kwam voor een deel reeds gedurende de oorlog tot stand.
Het hierboven genoemde uitbreidingsplan uit 1935 werd in 1947 gevolgd door de "herziening 1947". Men vond het plan-1935 te groot van opzet. Ook was men van mening dat het te veel op de vorming van een villadorp gericht was, terwijl men juist nà 1945 een ontwikkeling voorzag van intensivering van handel en bedrijf, welke een zekere mate van industrievestiging niet uitsloot, met als gevolg een toenemende bevolking en behoefte aan veel middenstands- en arbeiderswoningen.

In 1952 volgde een herziening van het uitbreidingsplan-1947, maar het uitbreidingsplan had zijn eindstadium nog niet bereikt. Er volgden nog meer herzieningen. Er werden verschillende nieuwbouwwijken gebouwd.

5.3.2 Biezelinge

Biezelinge is van oorsprong een havenplaatsje. Deze haven werd echter definitief afgedamd in 1710 door de aanleg van de Schenkeldijk en kwam zo droog te liggen (afb. 5A,B). Biezelinge werd een zuiver agrarisch dorp, dat omstreeks 1880 en daarna de terugslag van de landbouwcrisis mede onderging.
De oude kern van Biezelinge lag ongeveer in een halve cirkel om het einde van de havenkom. In de 18e en 19e eeuw heeft de kom van Biezelinge geen uitbreiding gehad, afgezien van incidentele stichting van enkele woningen en boerderijen in of buiten de kom. Pas kort vóór 1900 leeft de bouwactiviteit in geringe mate op, gebaseerd op de bestaande stedebouwkundige structuur. Er worden enkele woningen en schuren in de kern gebouwd. Tot midden in de Eerste Wereldoorlog werden er ieder jaar enige huizen bijgebouwd. Er zijn dan aan de Noordstraat, de Blaaspoort en de Achterweg wat woningen verrezen, maar van een drastisch veranderend dorpsbeeld was geen sprake.
In de jaren 1926 en volgende werden er wat woningen gebouwd aan de Achterweg, de Nieuwe Kerkstraat en het Jufferswegje. Ook langs de Noordstraat (de vroegere Steenweg die Kapelle via Biezelinge met Schore verbond) kwam het hier en daar tot bebouwing. Rond 1935 strekte deze bebouwing zich aan één zijde bijna tot de spoorlijn uit en verder tussen het Jufferswegje en wat later de Hoofdstraat werd genoemd.
In 1935 kwam het eerste uitbreidingsplan tot stand (samen met het plan voor de kern Kapelle) (afb. 6). Van dit plan kwam echter, eveneens als voor Kapelle en om dezelfde redenen, niets terecht.
In 1940 werd in de bebouwde kom van Biezelinge schade aangericht vanwege het oorlogsgeweld. In 1947 volgde op het plan uit 1935 een "herzien uitbreidingsplan", dat later ook nog meerdere malen gewijzigd zou worden.

In de jaren zestig kwam een saneringsplan tot stand, dat uit twee delen bestond, namelijk de omgeving van Klinker en Nieuwe Kerkstraat en de omgeving van Oude Dijk, Blaaspoort, Ganshoekweg.

5.3.3 Eversdijk

Eversdijk is in aanzet een ringdorp, maar heeft zich nooit verder ontwikkeld. Het is een voorbeeld van een "Wüstung". Rond het oude kerkhof en hier en daar in de omgeving liggen de boerderijen en enkele losse woonhuizen.

5.3.4 Schore

Schore is oorspronkelijk een ringdorp. De bebouwing strekte zich tot aan de Tweede Wereldoorlog niet verder uit dan de dorpskern, met hier en daar enige panden langs de Schoorse Zandweg, de Steenweg en de Haaimeet, terwijl verder enige bebouwing aanwezig was in het zogenaamde "Westdorp", waaronder de hofstede van die naam.
In 1940 werden in de kern van het dorp en daarbuiten vele panden verwoest of beschadigd door het oorlogsgeweld. Vooral op en om het kerkplein was de schade enorm (afb. 7A). Er werd een nieuw plan voor het centrum gemaakt, waarbij een geheel nieuw dorpsplein met een nieuwe structuur werd gecreëerd (afb. 7B).

5.3.5 Wemeldinge

Wemeldinge is waarschijnlijk in de 11e eeuw ontstaan op en rond drie vliedbergen (kunstmatige heuveltjes; als oude kern waarschijnlijk woonhoogten uit ca. 10e-12e eeuw; in 12e en 13e verder opgehoogd, kregen krijgskundig doel). Op een der bergen verrees de kerk, de tweede werd in de 19e eeuw afgegraven, maar de derde is nog intact (ten zuidoosten van de kerk).
Wemeldinge ontwikkelde zich niet tot een kerkringdorp, maar maakte gebruik van de in de 12e eeuw aangelegde dijk ten oosten van de kerk: waarschijnlijk in de 13e eeuw verplaatste de bebouwing zich daarheen en zo ontstond de lange, rechte en aan beide zijden bebouwde Dorpsstraat. Wemeldinge werd een dijkdorp. Het beschermd dorpsgezicht (1967) omvat de Dorpsstraat, het terrein waarop de vliedberg ligt en het kerkhof met ernaast het wed.
Omstreeks 1865 had Wemeldinge ongeveer 1000 inwoners, ten dele wonend in het dorp, dat wil zeggen de Dorpsstraat en verspreide bebouwing langs de Noordelijke en Zuidelijke Achterweg, de Chezeeweg en de weg naar de Hervormde Kerk. Verder woonde men verspreid over een aantal boerderijen en landarbeidershuizen in de gemeente (afb. 8).
Aan het begin van de 19e eeuw waren er twee meestoven gesticht. In 1866 werd meekrapfabriek of meestoof "De Afhankelijkheid" aan de Bonzijweg opgericht.
Na de opening van het Kanaal door Zuid-Beveland in 1866 brak een nieuw tijdperk aan. Het dorp groeide in oostelijke richting naar het kanaal. Zo ontstond naast het agrarische dorp een op het water gerichte wijk met een sluizencomplex, waar ook een nieuwe vorm van middenstandsactiviteiten tot ontwikkeling kwam.

Het terrein bij de Wilhelminastraat was eigendom van de kerkvoogdij van de Nederlands Hervormde Kerk, die rond 1870 begon met het terrein uit te geven voor bouwgrond.
De bebouwing breidde zich daarna steeds verder richting kanaal uit: eerst langs de Wilhelminastraat (voormalige Oosthoeksche baan). Langs het kanaal en bij het sluizencomplex ontstond bebouwing. Vanaf ca. 1884 werd de Daniëlstraat bebouwd en vanaf ca. 1910 werd aan de Bierweg en aan de Oranjeboomstraat (gasfabriek 1912) gebouwd.
De bebouwing aan de Westelijke Kanaalweg verdichtte zich en vanaf ca. 1935 werd de Julianastraat, het zogenaamde "Bouwplan", aangelegd en bebouwd.
Rond 1880 bouwde men in Wemeldinge op diverse locaties een bepaald soort landhuis, waarvan er nog verschillende over zijn. Deze huizen hebben een vrij strakke langsgevel met door stucwerk omlijstte vensters en deuren. De uit baksteen opgetrokken gevels hebben siermetselwerk banden, een kroonlijst of een zware daklijst. In de topgevels en dakkapellen vindt men regelmatig een drielichtvenster met boven het middelste raam een halfrond of driehoekig bovenlicht. De panden hebben een zadeldak. Tegen het eind van de 19e eeuw komt een iets eenvoudiger type voor.
In recente tijden is er nieuwbouw verrezen.

5.3.6 Buitengebied

Het bebouwingspatroon buiten de bebouwde kommen geeft een vrij geconcentreerd beeld te zien. Er wordt bebouwing aangetroffen langs de oude wegen (nabij Eversdijk, langs de Postweg, langs de Wemeldingse Zandweg en dergelijke). In de daartussen gelegen open gebieden is naar verhouding weinig bebouwing doorgedrongen. De Kapelse Moer is een groot onbebouwd gebied.
Na de crisisperiode in de vorige eeuw begonnen enkelen het nut van meer intensieve fruitteelt in te zien. De technische mogelijkheden tot verwerking (conserven) verbeterden en de transporttijden werden bekort door verbetering van de infrastructuur. Er begonnen zich allerlei wijzigingen af te tekenen, onder andere dat de fruitteelt meer als afzonderlijke bedrijfstak werd gezien, terwijl deze voordien steeds aan het landbouwbedrijf was gekoppeld. Na 1900 breidde de fruitteelt sterk uit en kwam omschakeling van akkerbouw op hard- en zachtfruit met kleine bedrijfjes veel voor, waardoor minder grote bedrijfsgebouwen nodig waren en het wonen in het dorp geen bezwaar opleverde. Veel landarbeiders verkregen kleine percelen, veelal in pacht, en gingen een eigen bedrijfje opbouwen.
Het telen van tuinbouwgewassen onder glas dateert van omstreeks 1900. De omvang was toen nog zeer gering, maar nam nog voor het begin van de Eerste Wereldoorlog toe. Na 1926 werden er druivenkassen gebouwd. Tijdens de economische crisis in de jaren dertig ging het slecht met de kassen.
Er bevinden zich in het buitengebied monumentale oude boerderijen. Enkele boerderijen uit de inventarisatieperiode hebben een woonhuis, dat qua type overeenkomt met de hierboven genoemde landhuizen in Wemeldinge.

LITERATUURLIJST

C. Dekker, Het kerkje van Adriaan van Velzen, godsdienstige en sociale spanningen in de Wemeldingse samenleving in de tweede helft van de 19e eeuw, (Wemeldinge) 1969.

S.J. van Dijke, Kapelle en Biezelinge in oude ansichten, Zaltbommel 1972.

G.J. Lepoeter, De Buitenplaats Eversdijk onder Biezelinge, Historisch Jaarboek Zuid- en Noord-Beveland 1976 (jaargang 2) p 7-16.

Kunstreisboek voor Nederland-Zeeland, Weesp, 1985[8].

J. Kuyper, Gemeente-atlas van Nederland, V. Zeeland, Zaltbommel 1971 (oorspronkelijk Leeuwarden 1866).

G.J. Lepoeter Tzn, Kapelle-Biezelinge in oude ansichten deel 2, Zaltbommel 1976.

C. Philipse, Wemeldinge, een oud dorp, z.p. 1984.

C. Philipse en J.C. de Groene, Wemeldinge zoals het was ..., Zierikzee 1972.

Provinciale almanak voor Zeeland 87/89, in opdracht van het provinciaal bestuur samengesteld door het bureau voorlichting der provincie, Middelburg 1987.

C.F. Roosenschoon, 100 jaar van der Have 1879-1979, Goes (1979).

Toelichting bij het Bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Kapelle, 1988.

Toelichting bij het Bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Kapelle, door: stad en landschap, adviesbureau voor ruimtelijke ordening en vormgeving B.V., Middelburg 1977.

M. Vermooten, Spoortocht langs oude en nieuwe N.S. stations: Brabant, Limburg, Zeeland, 1987.

H.M. Wilderom, Tussen Afsluitdammen en Deltadijken, III, Midden-Zeeland (Walcheren en Zuid-Beveland), Vlissingen 1968.

C. van Winkelen, Hansweert en Schore in oude ansichten, Zaltbommel 1976.

C. van Winkelen, Wemeldinge in oude ansichten, Zaltbommel 1976.

W.E.P. van IJsseldijk, De geschiedenis van Kapelle (Z.-B.) (Kapelle, Biezelinge, Eversdijk, Schore), Kapelle 1968.

G.J. Lepoeter, Kapelle en Biezelinge: één gemeente, eens twee werelden, Zeeuws Tijdschrift 1979 (29) nr. 4, p 132-139.

ADRESLIJST VAN GEINVENTARISEERDE OBJECTEN EN COMPLEXEN

Unieke code	Acc. nr.	Gemeente	Kern	Straat	Huisnummer
ZL-KA-048	0000490	Kapelle	Buitengebied		
ZL-KA-049-A-1	0000491	Kapelle	Wemeldinge		
ZL-KA-049-B	0000493	Kapelle	Wemeldinge		
ZL-KA-049-C	0000494	Kapelle	Wemeldinge		
ZL-KA-049-C-1	0000495	Kapelle	Wemeldinge		
ZL-KA-049-C-4	0000496	Kapelle	Wemeldinge		
ZL-KA-049-C-2	0000497	Kapelle	Wemeldinge		
ZL-KA-049-C-3	0000498	Kapelle	Wemeldinge		
ZL-KA-094	0000543	Kapelle	Kapelle	Abbekindersezandweg	21
ZL-KA-066	0000515	Kapelle	Wemeldinge	Bierweg	
ZL-KA-036	0000478	Kapelle	Kapelle	Biezelingsestraat	2
ZL-KA-008	0000449	Kapelle	Kapelle	Biezelingsestraat	23-53
ZL-KA-007	0000448	Kapelle	Kapelle	Biezelingsestraat	32
ZL-KA-013	0000454	Kapelle	Kapelle	Biezelingsestraat	34
ZL-KA-012	0000453	Kapelle	Kapelle	Biezelingsestraat	65
ZL-KA-011	0000452	Kapelle	Kapelle	Biezelingsestraat	67
ZL-KA-035	0000477	Kapelle	Kapelle	Biezelingsestraat	69
ZL-KA-024	0000465	Kapelle	Kapelle	Biezelingsestraat	75
ZL-KA-006	0000447	Kapelle	Kapelle	Biezelingsestraat	9
ZL-KA-081	0000530	Kapelle	Wemeldinge	Bonzijweg	14
ZL-KA-051	0000500	Kapelle	Wemeldinge	Bonzijweg	15
ZL-KA-080	0000529	Kapelle	Wemeldinge	Bonzijweg	15
ZL-KA-098	0000940	Kapelle	Wemeldinge	Bonzijweg	20
ZL-KA-085	0000534	Kapelle	Wemeldinge	Brouwerijweg	1
ZL-KA-084	0000533	Kapelle	Wemeldinge	Brouwerijweg	2
ZL-KA-083	0000532	Kapelle	Wemeldinge	Chezeeweg	27
ZL-KA-032	0000474	Kapelle	Biezelinge	de Klinker	24
ZL-KA-029	0000470	Kapelle	Biezelinge	de Klinker	8,10
ZL-KA-016	0000457	Kapelle	Kapelle	Dijkwelsestraat	
ZL-KA-088	0000537	Kapelle	Buitengebied	Dijkwelseweg	21
ZL-KA-097	0000939	Kapelle	Buitengebied	Dijkwelseweg	25
ZL-KA-062	0000511	Kapelle	Wemeldinge	Dorpsstraat	112
ZL-KA-057	0000506	Kapelle	Wemeldinge	Dorpsstraat	18,56,61
ZL-KA-055	0000504	Kapelle	Wemeldinge	Dorpsstraat	46
ZL-KA-058	0000507	Kapelle	Wemeldinge	Dorpsstraat	60,64
ZL-KA-054	0000503	Kapelle	Wemeldinge	Dorpsstraat	65
ZL-KA-059	0000508	Kapelle	Wemeldinge	Dorpsstraat	68
ZL-KA-056	0000505	Kapelle	Wemeldinge	Dorpsstraat	69
ZL-KA-060	0000509	Kapelle	Wemeldinge	Dorpsstraat	76

Unieke code	Acc. nr.	Gemeente	Kern	Straat	Huisnummer
ZL-KA-061	0000510	Kapelle	Wemeldinge	Dorpsstraat	89
ZL-KA-091	0000540	Kapelle	Eversdijk	Eversdijkseweg	22
ZL-KA-034	0000476	Kapelle	Biezelinge	Eversdijkseweg	6
ZL-KA-092	0000541	Kapelle	Eversdijk	Eversdijkseweg	7
ZL-KA-043	0000485	Kapelle	Schore	Frisostraat	13
ZL-KA-044	0000486	Kapelle	Schore	Frisostraat	15
ZL-KA-020	0000461	Kapelle	Kapelle	Goesestraatweg	
ZL-KA-019	0000460	Kapelle	Kapelle	Goesestraatweg	19
ZL-KA-018	0000459	Kapelle	Kapelle	Goesestraatweg	2
ZL-KA-017	0000458	Kapelle	Kapelle	Goesestraatweg	4
ZL-KA-047	0000489	Kapelle	Schore	Haaimeet	23
ZL-KA-046	0000488	Kapelle	Schore	Haaimeet	6
ZL-KA-071	0000520	Kapelle	Wemeldinge	Hoogeweg	13
ZL-KA-072	0000521	Kapelle	Wemeldinge	Hoogeweg	13
ZL-KA-099	0000941	Kapelle	Wemeldinge	Hoogeweg	15
ZL-KA-070	0000519	Kapelle	Wemeldinge	Hoogeweg	20
ZL-KA-031	0000472	Kapelle	Biezelinge	Juffersweg je	1,1 BIS
ZL-KA-093	0000542	Kapelle	Kapelle	Kerkplein	
ZL-KA-001	0000442	Kapelle	Kapelle	Kerkplein	35,37
ZL-KA-005	0000446	Kapelle	Kapelle	Kerkplein	41,67
ZL-KA-002	0000443	Kapelle	Kapelle	Kerkplein	55
ZL-KA-074	0000523	Kapelle	Wemeldinge	Kerkweg	11
ZL-KA-075	0000524	Kapelle	Wemeldinge	Kerkweg	12
ZL-KA-040	0000482	Kapelle	Schore	Langstraat	
ZL-KA-041	0000483	Kapelle	Schore	Langstraat	4
ZL-KA-022	0000463	Kapelle	Biezelinge	Marktplein	20
ZL-KA-010	0000451	Kapelle	Kapelle	Mauritsstraat/Alexanderstraat	4-28/2-44,1-17/1-39
ZL-KA-038	0000480	Kapelle	Schore	Nieuwe Kerkplein	
ZL-KA-042	0000484	Kapelle	Schore	Nieuwe Kerkplein	
ZL-KA-028	0000469	Kapelle	Biezelinge	Nieuwe Kerkstraat	
ZL-KA-027	0000468	Kapelle	Biezelinge	Nieuwe Kerkstraat	16,18
ZL-KA-073	0000522	Kapelle	Wemeldinge	Noordelijke Achterweg	1
ZL-KA-100	0000942	Kapelle	Wemeldinge	Noordelijke Achterweg	41
ZL-KA-069	0000518	Kapelle	Wemeldinge	Noordelijke Achterweg	46
ZL-KA-068	0000517	Kapelle	Wemeldinge	Noordelijke Achterweg	67
ZL-KA-067	0000516	Kapelle	Wemeldinge	Noordelijke Achterweg	87
ZL-KA-026	0000467	Kapelle	Biezelinge	Noordstraat	28 A
ZL-KA-025	0000466	Kapelle	Biezelinge	Noordstraat	3
ZL-KA-030	0000471	Kapelle	Biezelinge	Noordstraat	30
ZL-KA-023	0000464	Kapelle	Biezelinge	Noordstraat	4

Unieke code	Acc. nr.	Gemeente	Kern	Straat	Huisnummer
ZL-KA-101	0000943	Kapelle	Wemeldinge-oost	Oostelijke Kanaalweg	10,12,14
ZL-KA-086	0000535	Kapelle	Wemeldinge	Oostelijke Kanaalweg	20
ZL-KA-095	0000742	Kapelle	Wemeldinge	Oostelijke Kanaalweg	20
ZL-KA-009	0000450	Kapelle	Kapelle	Ooststraat	47 A
ZL-KA-082	0000531	Kapelle	Wemeldinge	Oranjeboomstraat	
ZL-KA-037	0000479	Kapelle	Buitengebied	Postweg	
ZL-KA-102	0000944	Kapelle	Buitengebied	Postweg	
ZL-KA-087	0000536	Kapelle	Buitengebied	Postweg	26
ZL-KA-021	0000462	Kapelle	Kapelle	Postweg	6-18,1-17
ZL-KA-078	0000527	Kapelle	Wemeldinge	Prinses Julianastraat	
ZL-KA-077	0000526	Kapelle	Wemeldinge	Prinses Julianastraat	45
ZL-KA-033	0000475	Kapelle	Biezelinge	Rijksweg	44 A
ZL-KA-090	0000539	Kapelle	Kapelle	's Gravenpolderse Oudedijk	1
ZL-KA-049-A-2	0000492	Kapelle	Wemeldinge	Sluisplateau	30 (?)
ZL-KA-050	0000499	Kapelle	Wemeldinge	Sluisplateau	6-28
ZL-KA-014	0000455	Kapelle	Kapelle-Biezelinge	Stationsstraat	4
ZL-KA-015	0000456	Kapelle	Kapelle	Stationsstraat	43
ZL-KA-053	0000502	Kapelle	Kapelle	Stationsstraat	49 (?)
ZL-KA-045	0000487	Kapelle	Schore	Steenweg	36,38
ZL-KA-089	0000538	Kapelle	Wemeldinge	Wemeldingse Zandweg	19
ZL-KA-096	0000544	Kapelle	Wemeldinge	Wemeldingse Zandweg	6
ZL-KA-079	0000528	Kapelle	Wemeldinge	Westelijke Kanaalweg	29
ZL-KA-052	0000501	Kapelle	Wemeldinge	Westelijke Kanaalweg	55 A
ZL-KA-004	0000445	Kapelle	Kapelle	Weststraat	10
ZL-KA-003	0000444	Kapelle	Kapelle	Weststraat	7
ZL-KA-063	0000512	Kapelle	Wemeldinge	Wilhelminastraat	1
ZL-KA-064	0000513	Kapelle	Wemeldinge	Wilhelminastraat	3
ZL-KA-065	0000514	Kapelle	Wemeldinge	Wilhelminastraat	90
ZL-KA-039	0000481	Kapelle	Schore	Zandweg	6
ZL-KA-076	0000525	Kapelle	Wemeldinge	Zuidelijke Achterweg	51

Verklaring bij kaart 1: Ruimtelijke functionele ontwikkeling in hoofdlijnen in Kapelle 1850-1945

bestaande kern

begrenzing kern 1945

hoofdweg

spoorweg

lineaire ontwikkeling

functioneel ruimtelijke ontwikkeling

bedrijven

Verklaring bij kaart 2: Typologie uitbreidingen Kapelle 1850-1945

bestaande kern 1850

niet stedelijk algemeen

bedrijven

begraafplaatsen

lineaire ontwikkeling

hoofdweg

spoorweg

Lege gebieden in kern 1945 bezitten voornamelijk agrarische functies.

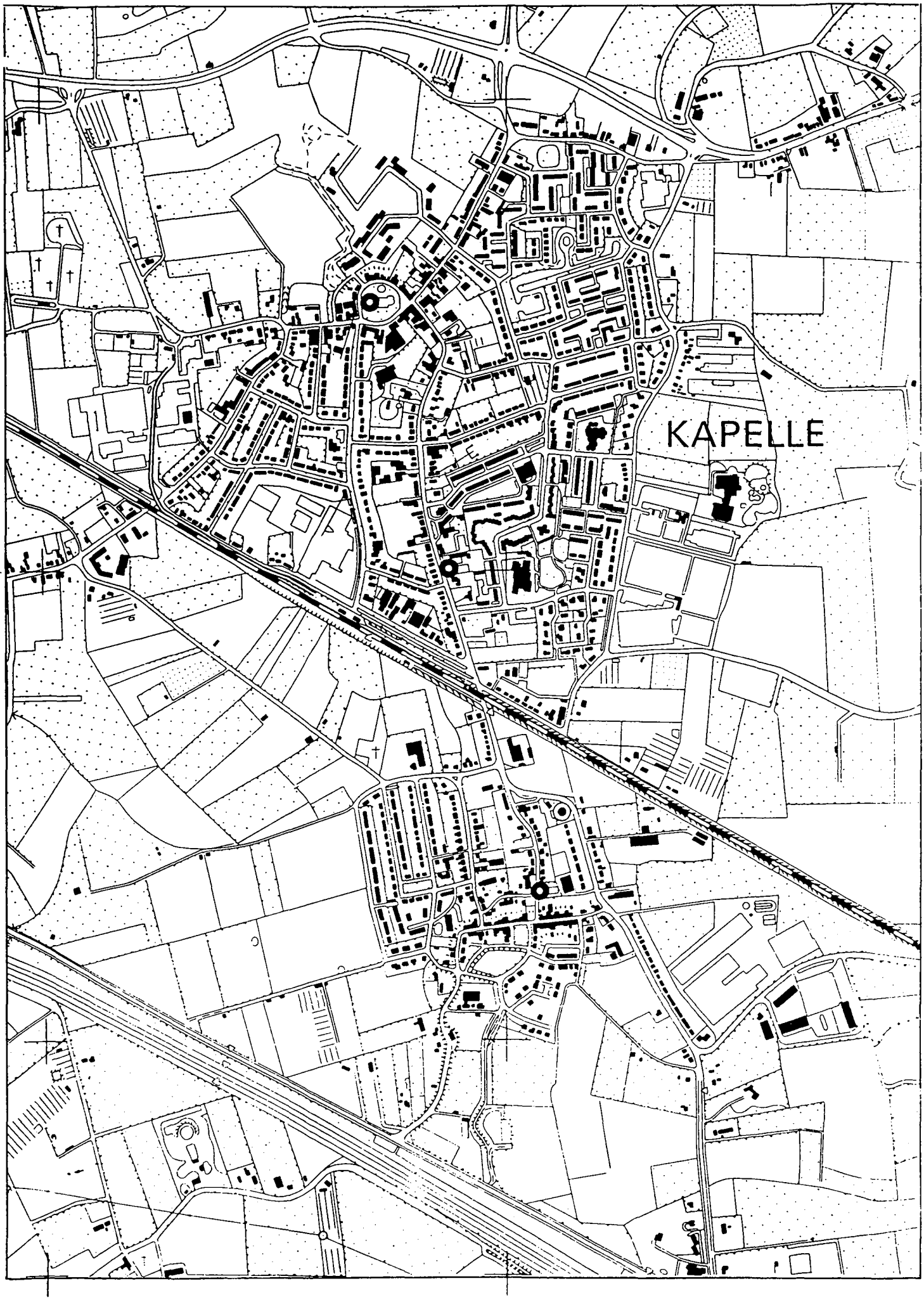
KAPELLE

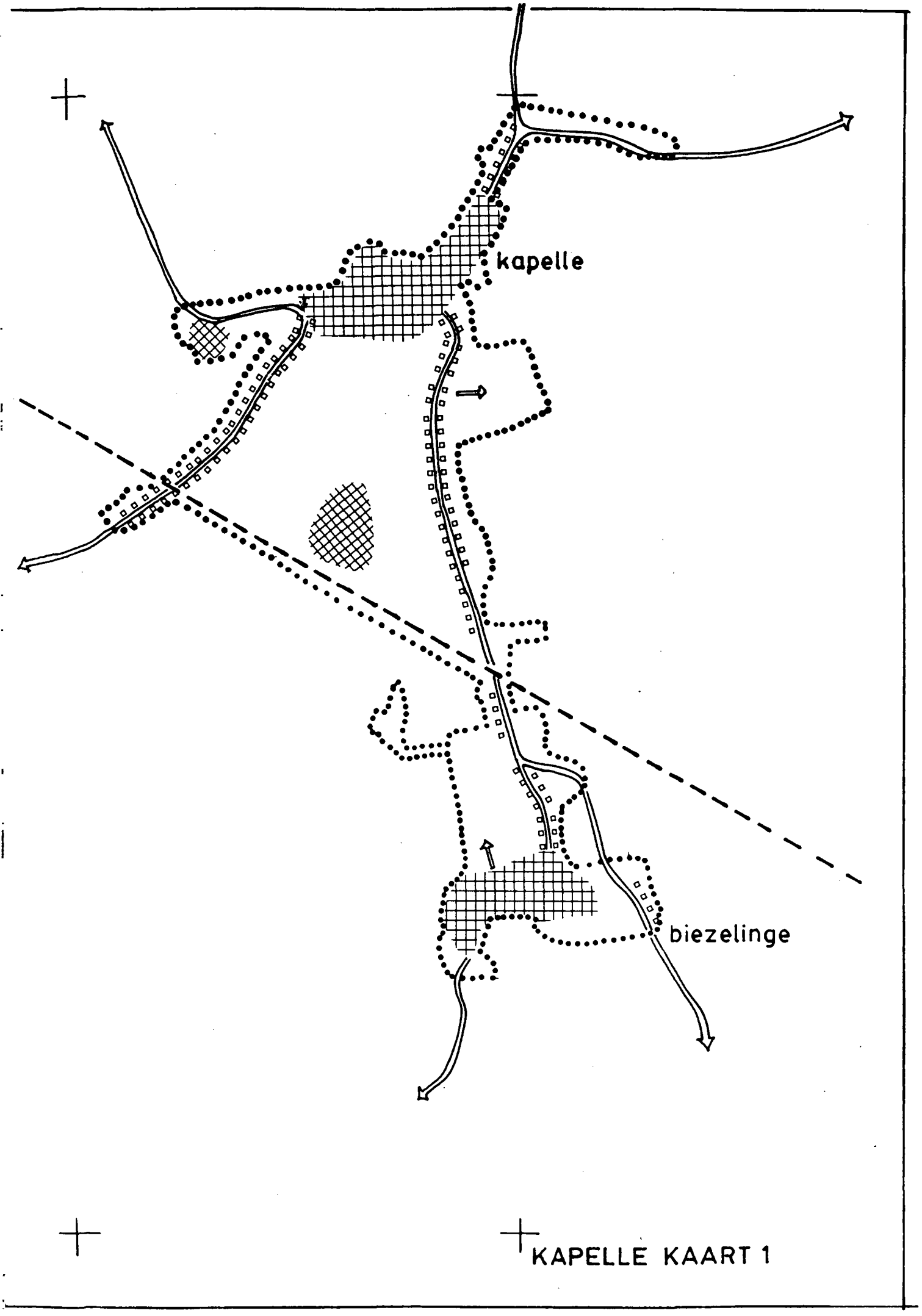

KAPELLE KAART 1

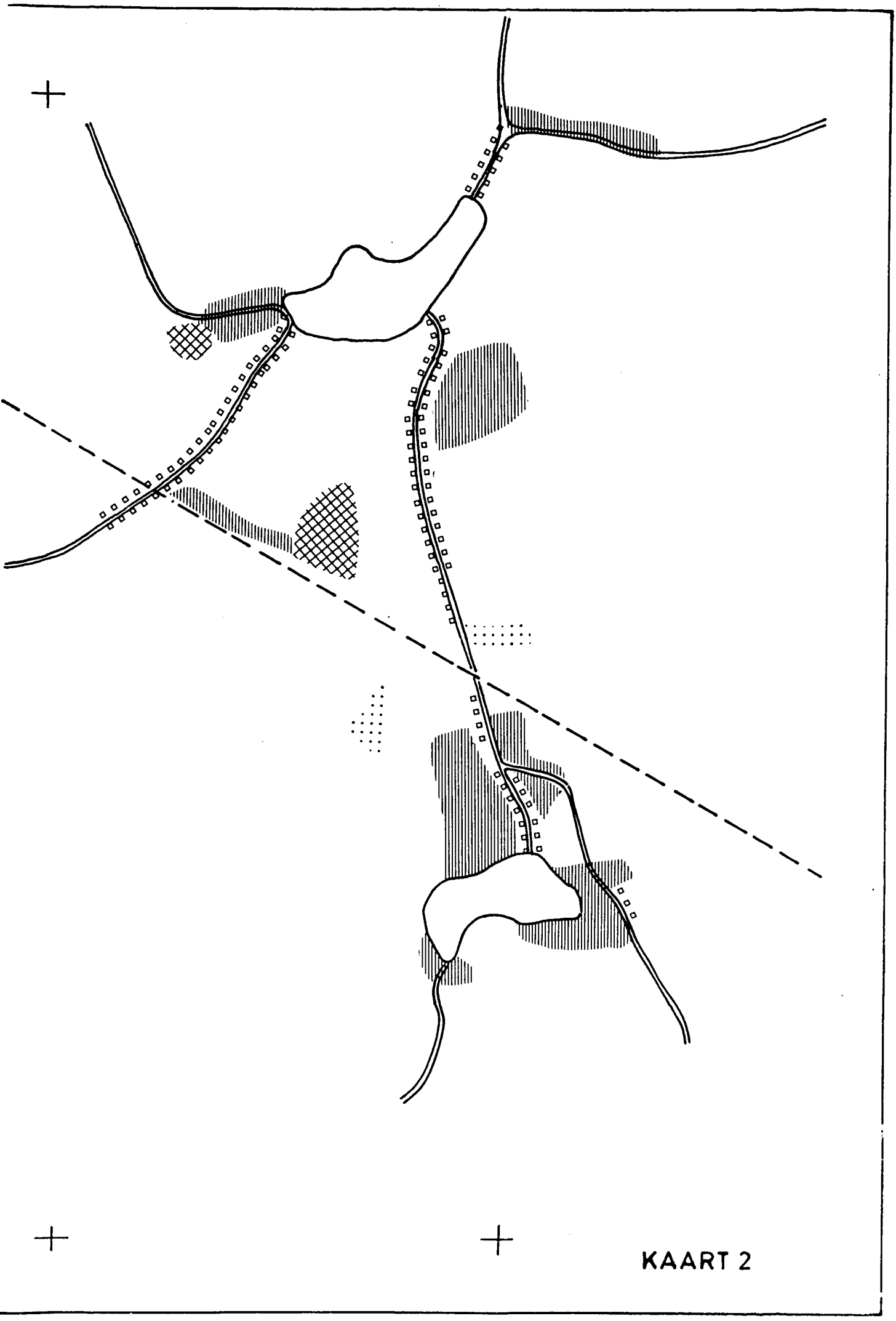

KAART 2

Verklaring bij kaart 1: Ruimtelijke functionele ontwikkeling in hoofdlijnen, Wemeldinge 1850 - 1945

bestaande kern 1850

begrenzing kern 1945

hoofdweg

lineaire ontwikkeling

Verklaring bij kaart 2: Typologie uitbreidingen Wemeldinge 1850 - 1945

begrenzing bestaande kern 1850

niet stedelijk ingerichte gebieden - algemeen

gebied zonder woonfunctie - groen gebied - speelterrein

hoofdweg

lineaire ontwikkeling

Gebieden zonder invulling binnen de kern begrenzing 1945 (exclusief kanaal gebied) bezitten voornamelijk agragische functies en/of nieuwbouw van na 1945.

n°

gebied met bijzondere waarde:

gebied 1: Complex van sluizen, sluisbebouwing, havens en kanaal monding, aangelegd en gebouwd in de periode 1866 tot ca. 1925.

WEMELDINGE
L.W.L. -1.6
5
10
15
20
25
30

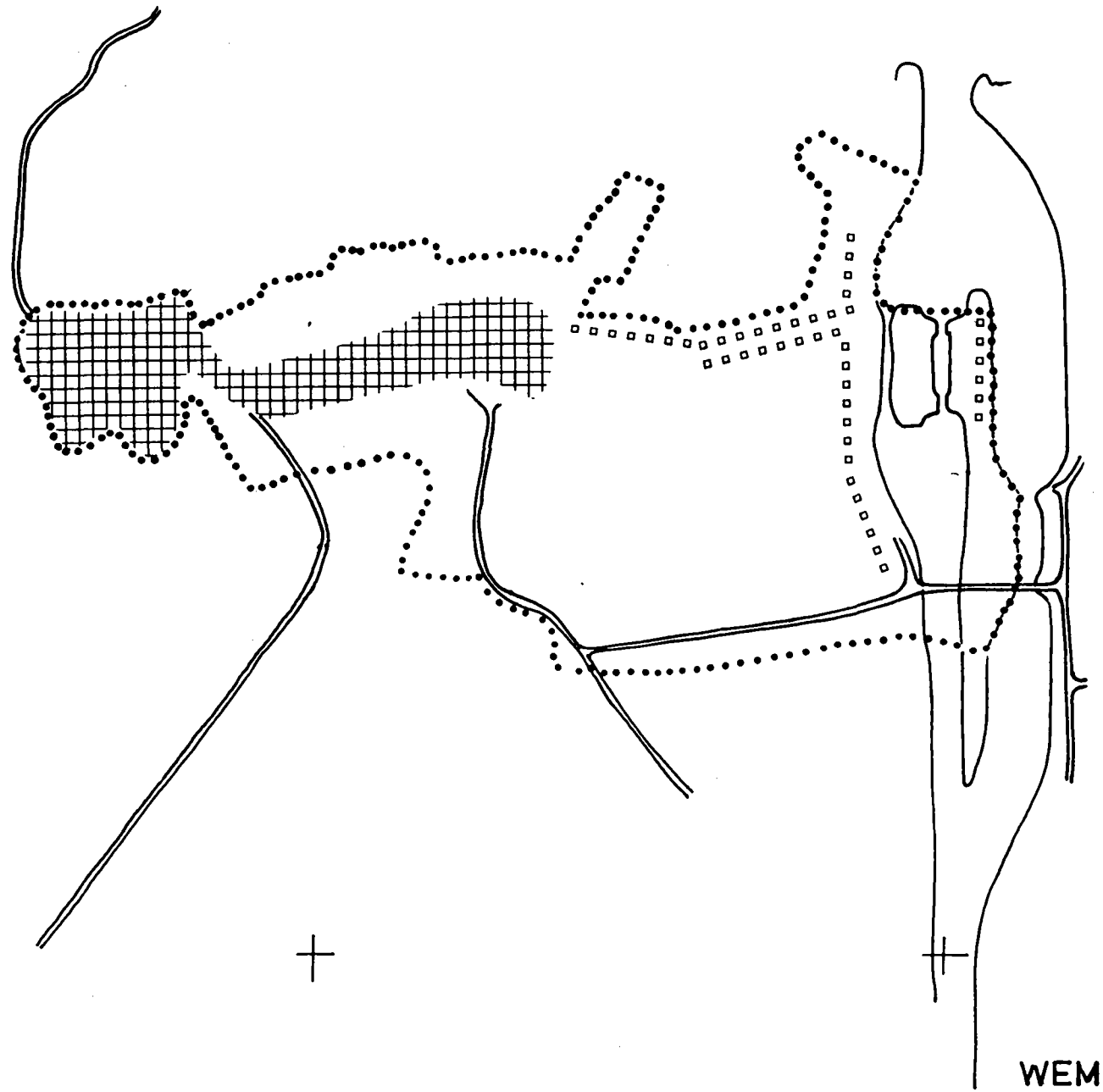

WEMELDINGE KAART 1

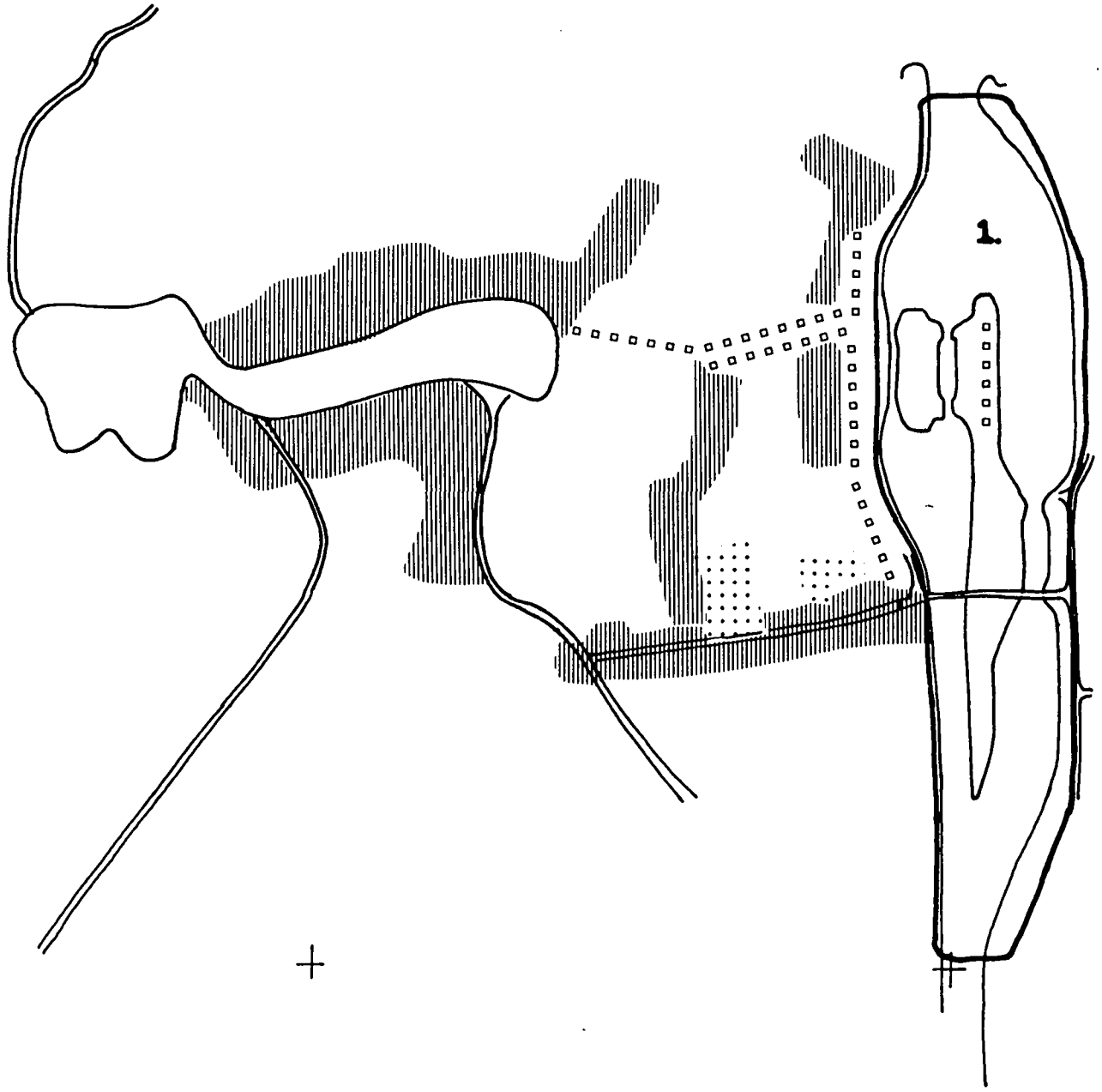

KAART 2

AFBEELDINGEN

1. Gemeente Kapelle, topografische kaart 1987.
2. Bodemkaart en legenda landschapstypen.
3. Gemeente Kapelle, 1866 uit: J. Kuyper, Gemeente-atlas van Nederland, V, Zeeland, Zaltbommel 1971 (oorspr. Leeuwarden 1866)
3a. Kapelle 1867, uit: W.E.P. IJsseldijk, zie literatuurlijst.
3b. Kern Kapelle 1940, zie afb. 3a.
3c. Kern Kapelle, Nieuwe Wijk, 1928, zie afb. 3a.
3d. Kapelle, Nieuwe Wijk, 1932, zie afb. 3a.
4. Kapelle, uitbreidingsplan 1935, zie afbeelding 3a.
5a t/m d Haven van Biezelinge 17e eeuw tot en met na 1940, zie afbeelding 3a.
6. Biezelinge, uitbreidingsplan 1935, zie afbeelding 3a.
7. Gemeente Schore, 1866, zie afbeelding 3.
7a. Schore 1940, zie afb. 3a.
7b. Schore 1966, zie afb. 3a.
8. Gemeente Wemeldinge, 1866, zie afbeelding 3
9. Wemeldinge, topografische kaart, ca. 1937-1946.

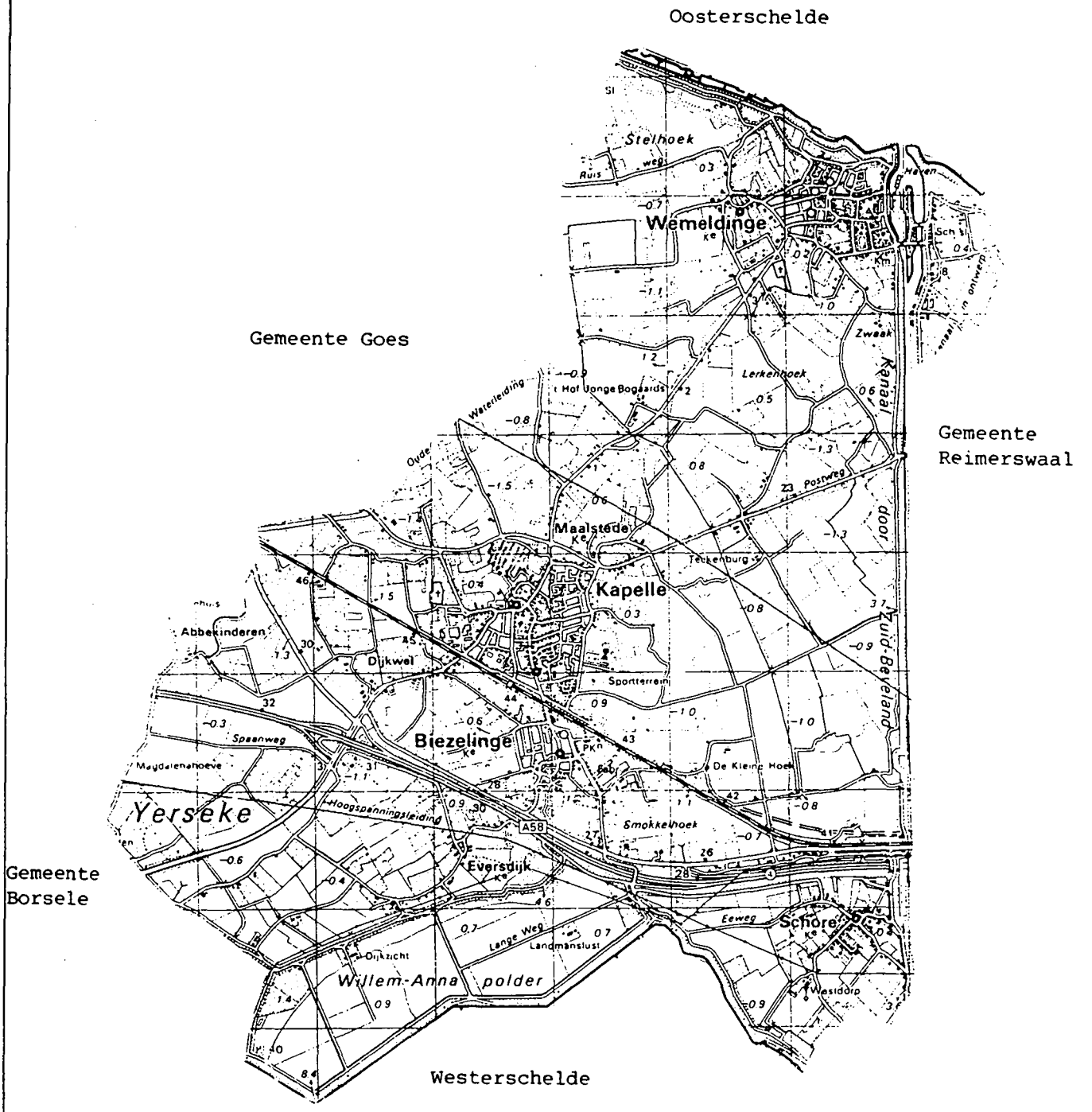
Oosterschelde
Gemeente Goes
Gemeente Reimerswaal
Gemeente Borsele
Westerschelde
Wemeldinge
Maalstede
Kapelle
Biezelinge
Yerseke
Eversdijk
Schore
Stelhoek
Zwaak
Lerkenhoek
Kanaal door Zuid-Beveland
Postweg
Teckenburg
Abbekinderen
Dijkwel
Sportterrein
Spaanweg
Magdalenahoeve
Hoogspanningsleiding
A58
De Kleine Hoek
Smokkelhoek
Eeweg
Lange Weg
Landmanslust
Dijkzicht
Willem-Anna polder
Wesidorp
Haven
Waterleiding

Afb.1

Bodemgesteldheid

jonge zeekleigronden
kalkrijk en kalkhoudend
humusarm en ondiep matig humeus

- kleiig zand en sterk zandige klei
- matig zandige en lichte klei
- zware klei

ondiep kalkarm
humusarm en ondiep humeus

- zandige klei en klei

kalkarm, soms beneden 50cm. kalkhoudend
humusarm en ondiep humeus

- zandige klei en klei
- zware klei (vaak met ongunstige eigenschappen

Afb. 2

PROVINCIE ZEELAND GEMEENTE KAPPELLE

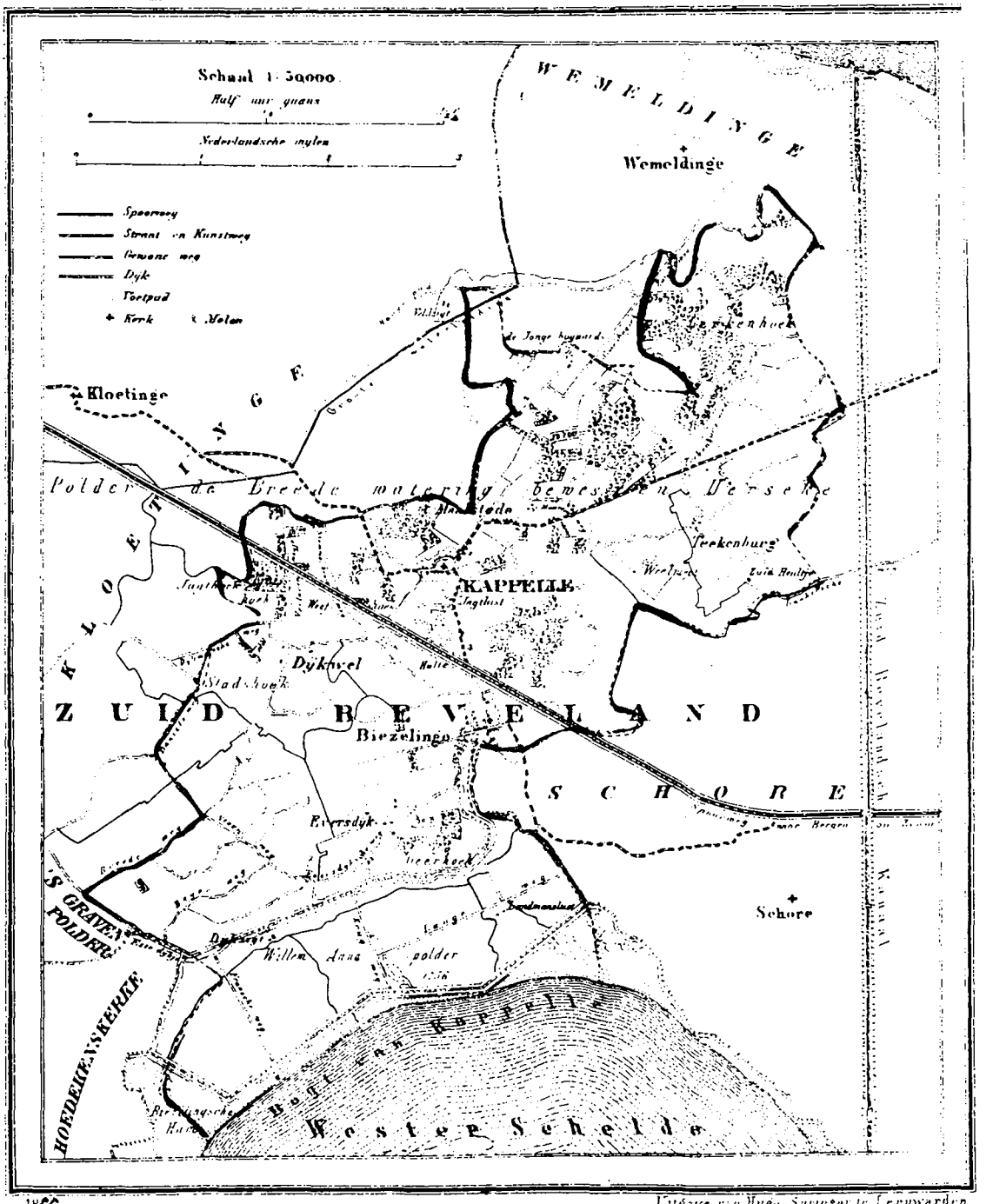

1866

1830 Bunders. 425 Inwoners.

Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden

Afb. 3

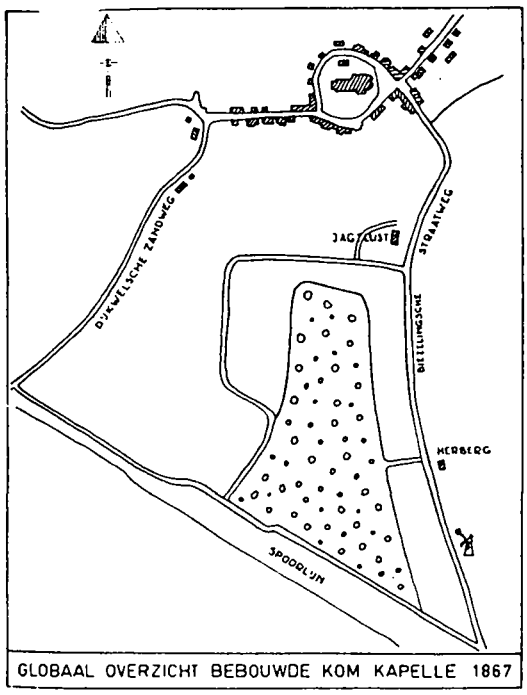

GLOBAAL OVERZICHT BEBOUWDE KOM KAPELLE 1867

A

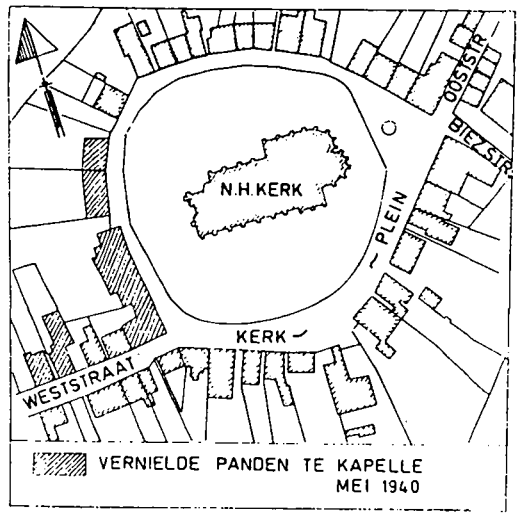

B

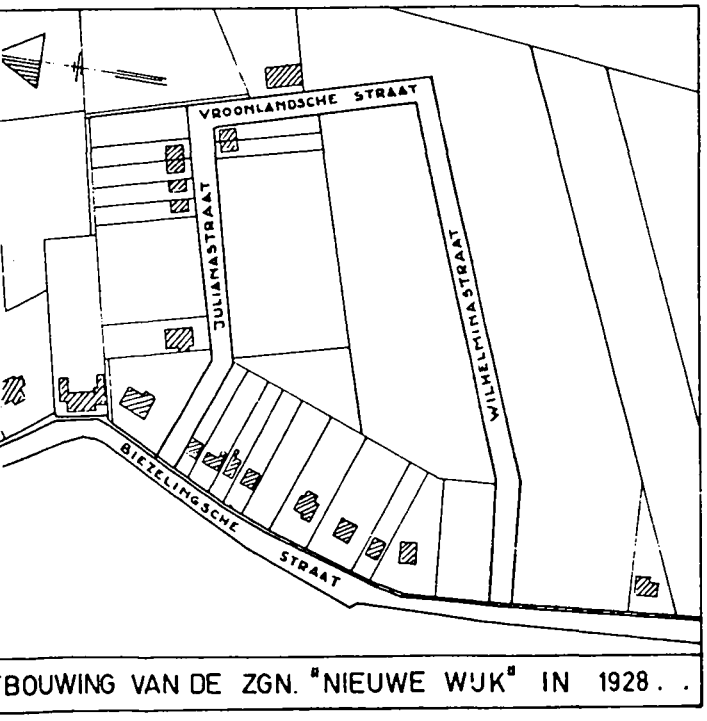

BEBOUWING VAN DE ZGN. "NIEUWE WIJK" IN 1928.

C

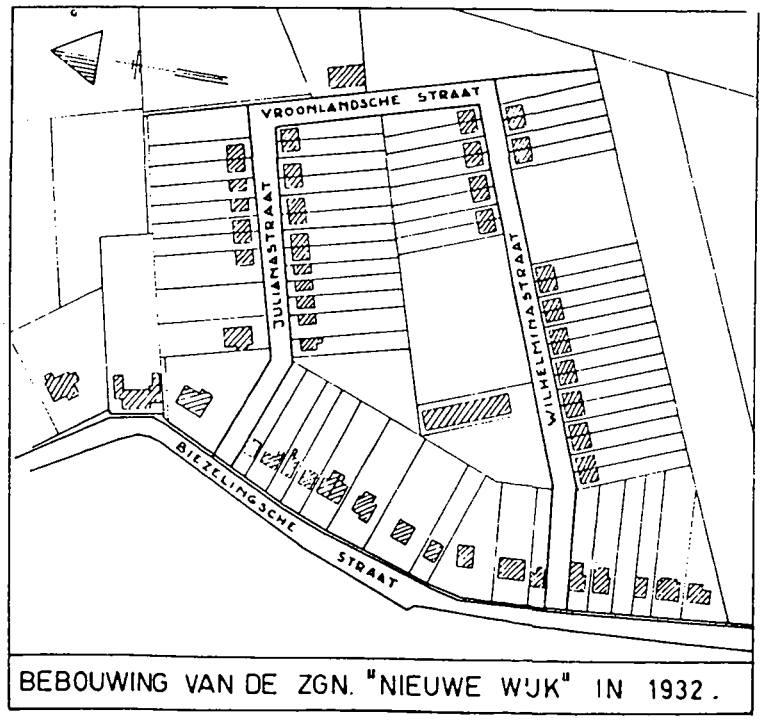

BEBOUWING VAN DE ZGN. "NIEUWE WIJK" IN 1932.

D

Afb.3 A,B,C,D

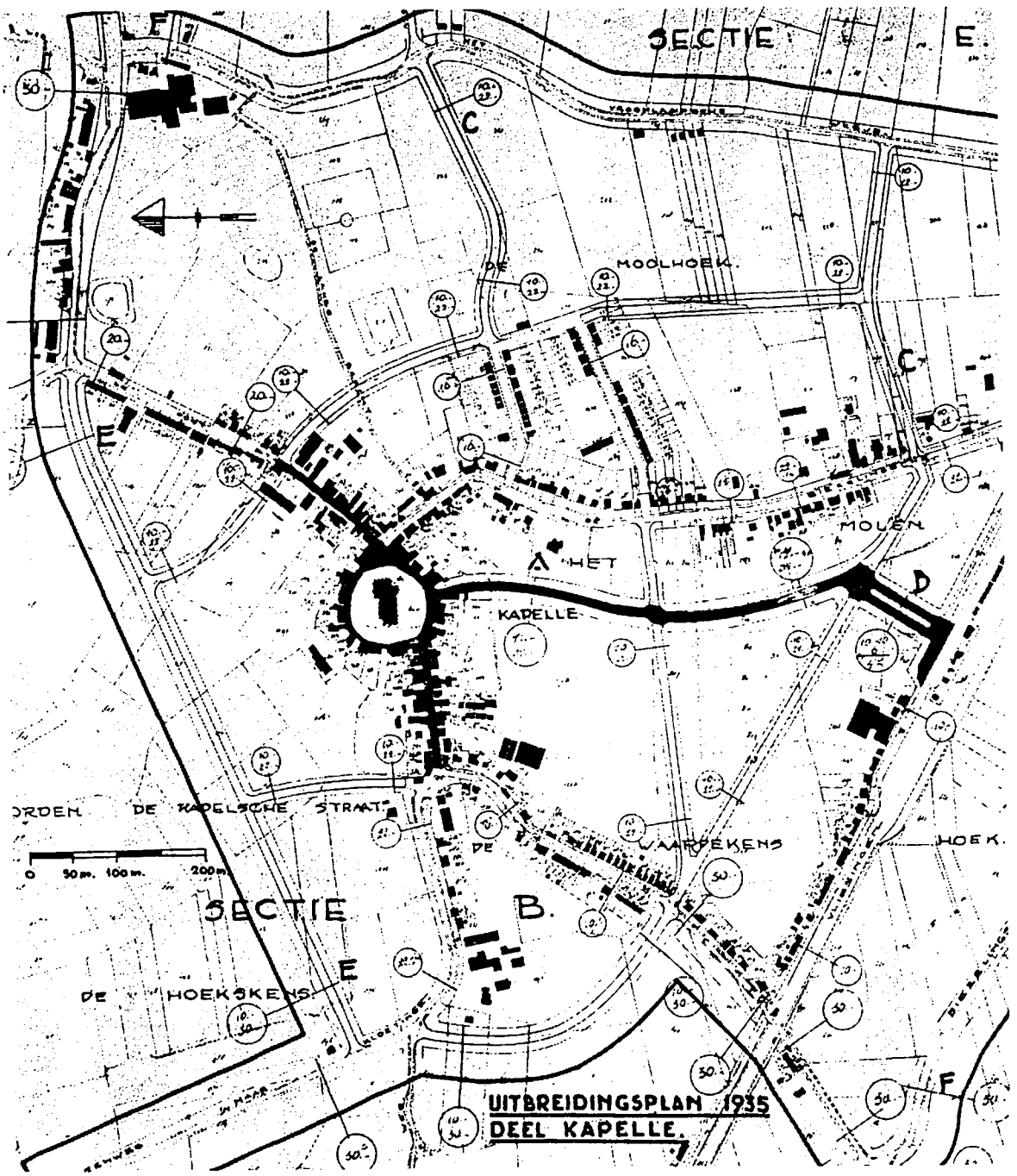
SECTIE E.
SECTIE B.
DE MOOLHOEK.
HET MOLEN
KAPELLE
DE KAPELSCHE STRAAT
DE WARPEKENS
HOEK.
DE HOEKSKENS
0 50m. 100m. 200m.
UITBREIDINGSPLAN 1935
DEEL KAPELLE.

Afb. 4

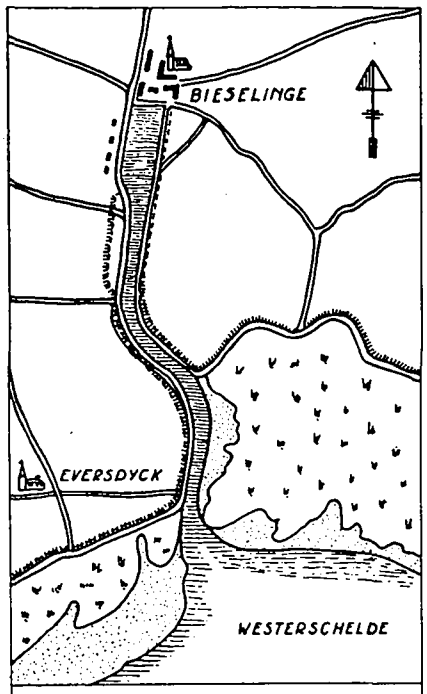

HAVEN VAN BIEZELINGE, 17e EEUW

A

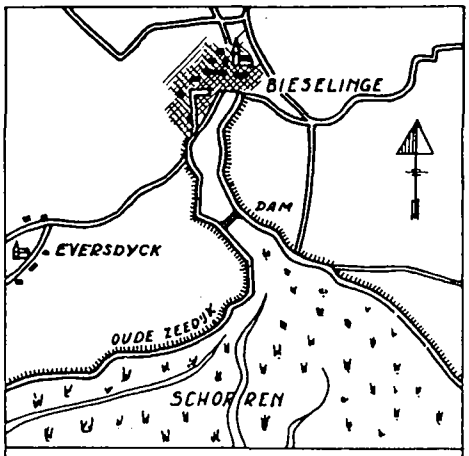

HAVEN VAN BIEZELINGE NA 1710

B

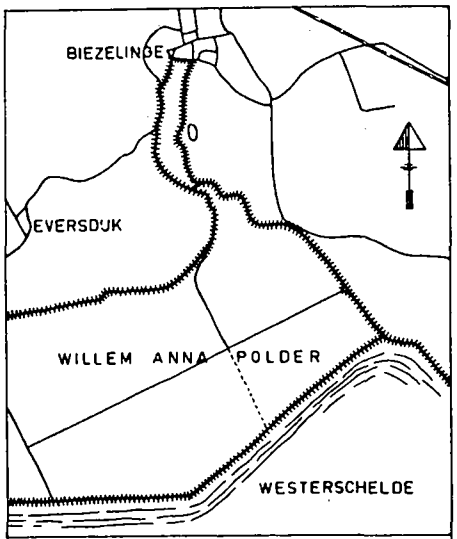

VOORMALIGE HAVEN VAN BIEZELINGE VÓÓR 1940

C

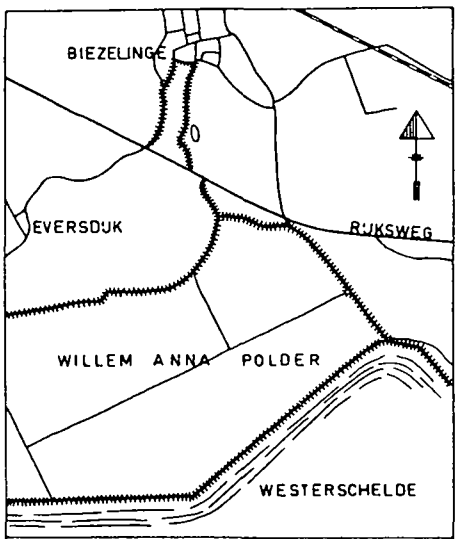

VOORMALIGE HAVEN VAN BIEZELINGE NA 1940

D

Afb.5 A,B,C,D

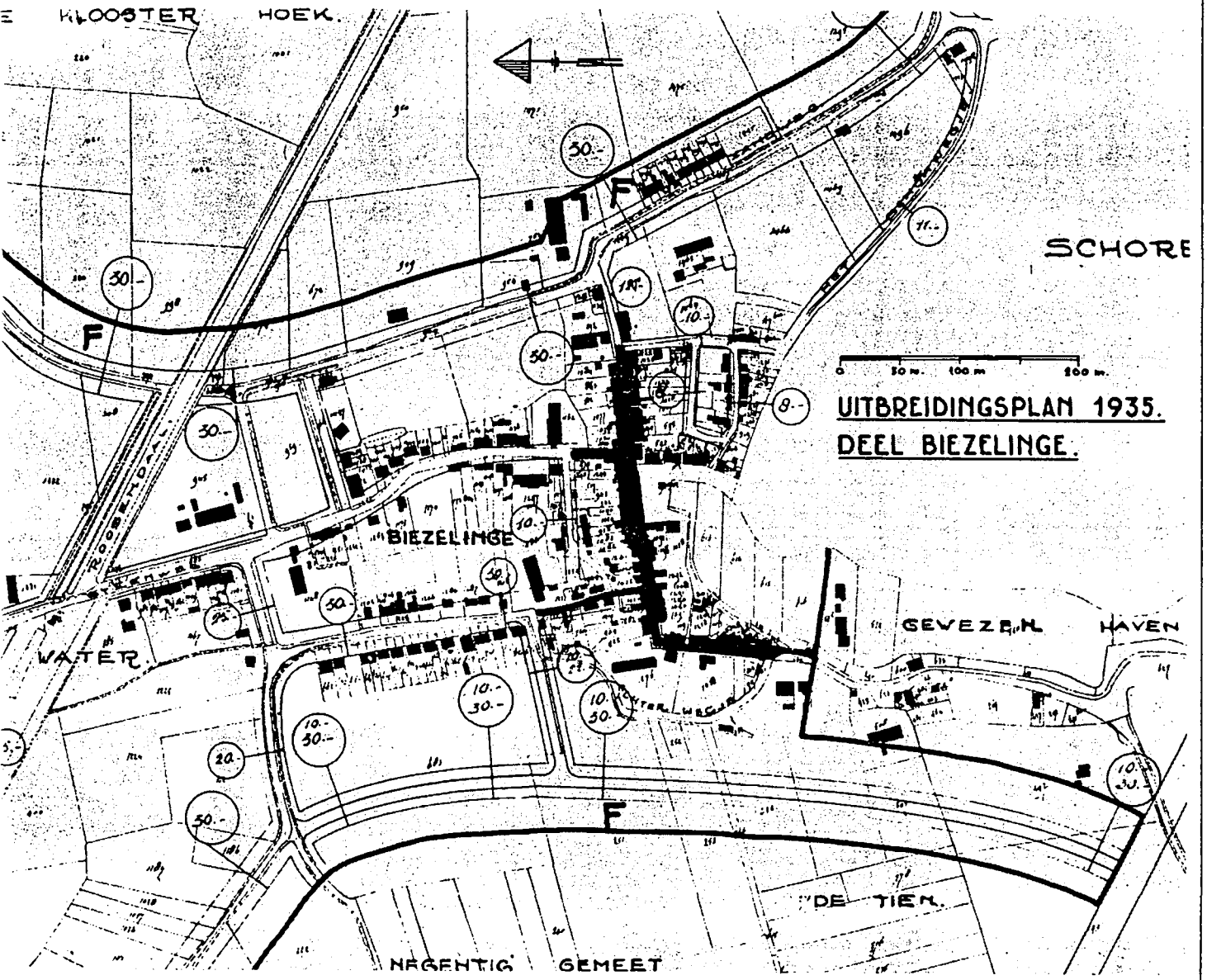
KLOOSTER HOEK.
SCHORE
UITBREIDINGSPLAN 1935.
DEEL BIEZELINGE.
BIEZELINGE
GEVEZEN HAVEN
WATER
DE TIEN
NEGENTIG GEMEET

Afb.6

PROVINCIE ZEELAND. GEMEENTE SCHORE.

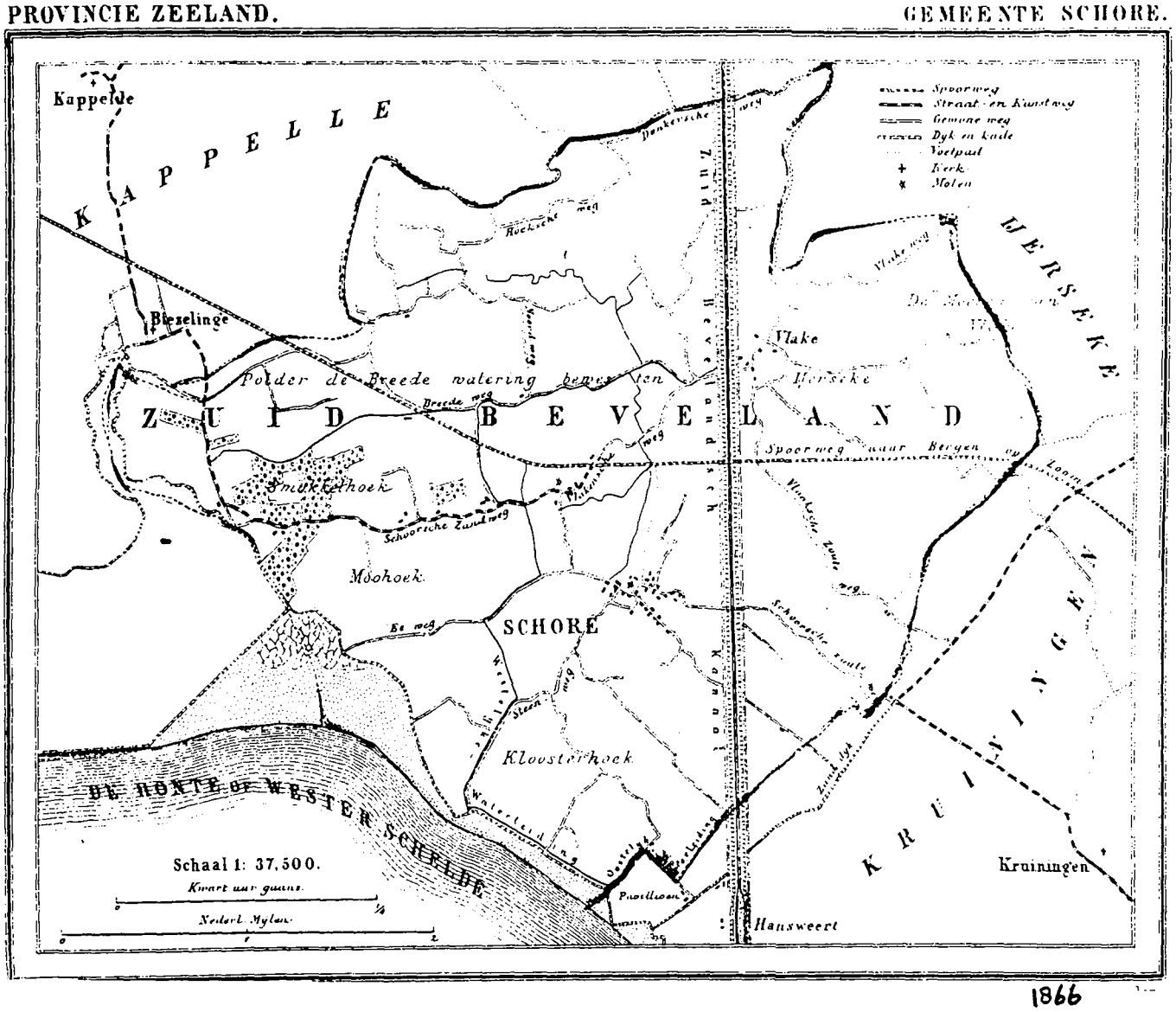

1866

Afb. 7

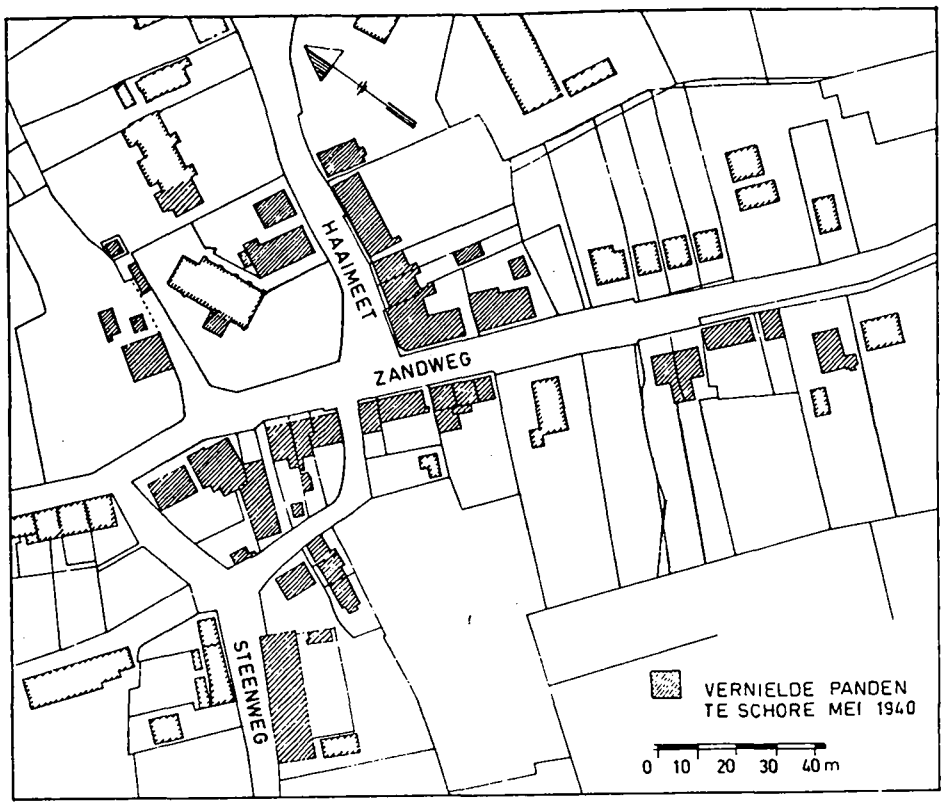
HAAIMEET
ZANDWEG
STEENWEG
VERNIELDE PANDEN
TE SCHORE MEI 1940
0 10 20 30 40m

A

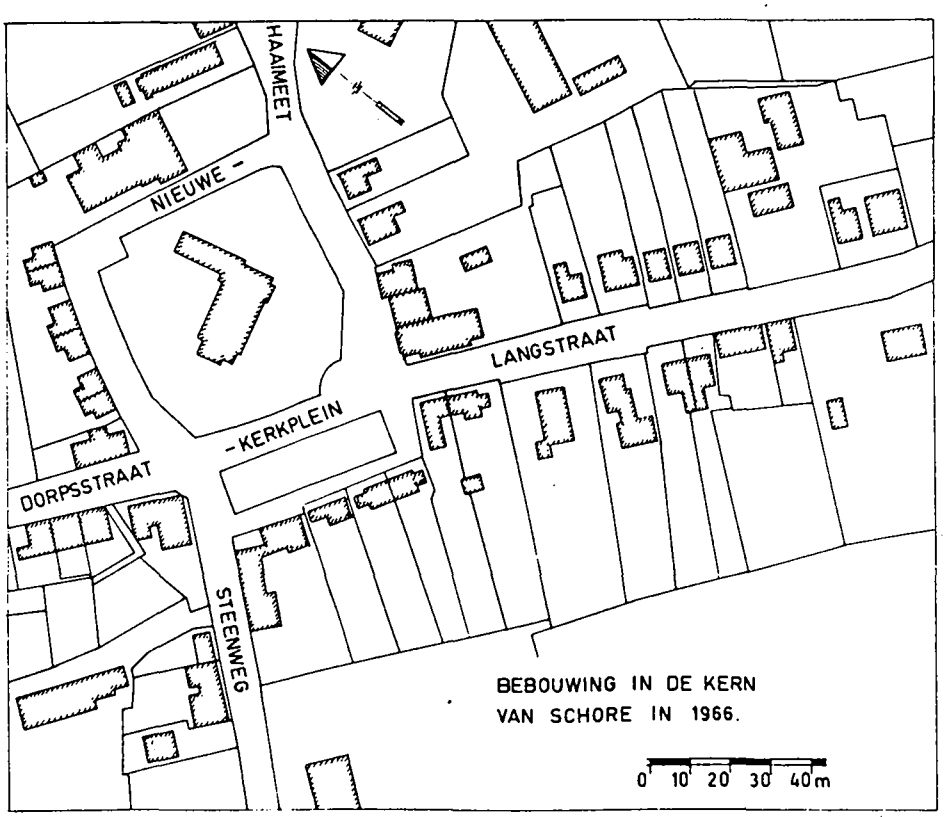
HAAIMEET
NIEUWE -
LANGSTRAAT
-KERKPLEIN
DORPSSTRAAT
STEENWEG
BEBOUWING IN DE KERN
VAN SCHORE IN 1966.
0 10 20 30 40m

B

Afb.7 A,B

PROVINCIE ZEELAND. GEMEENTE WEMELDINGEN.

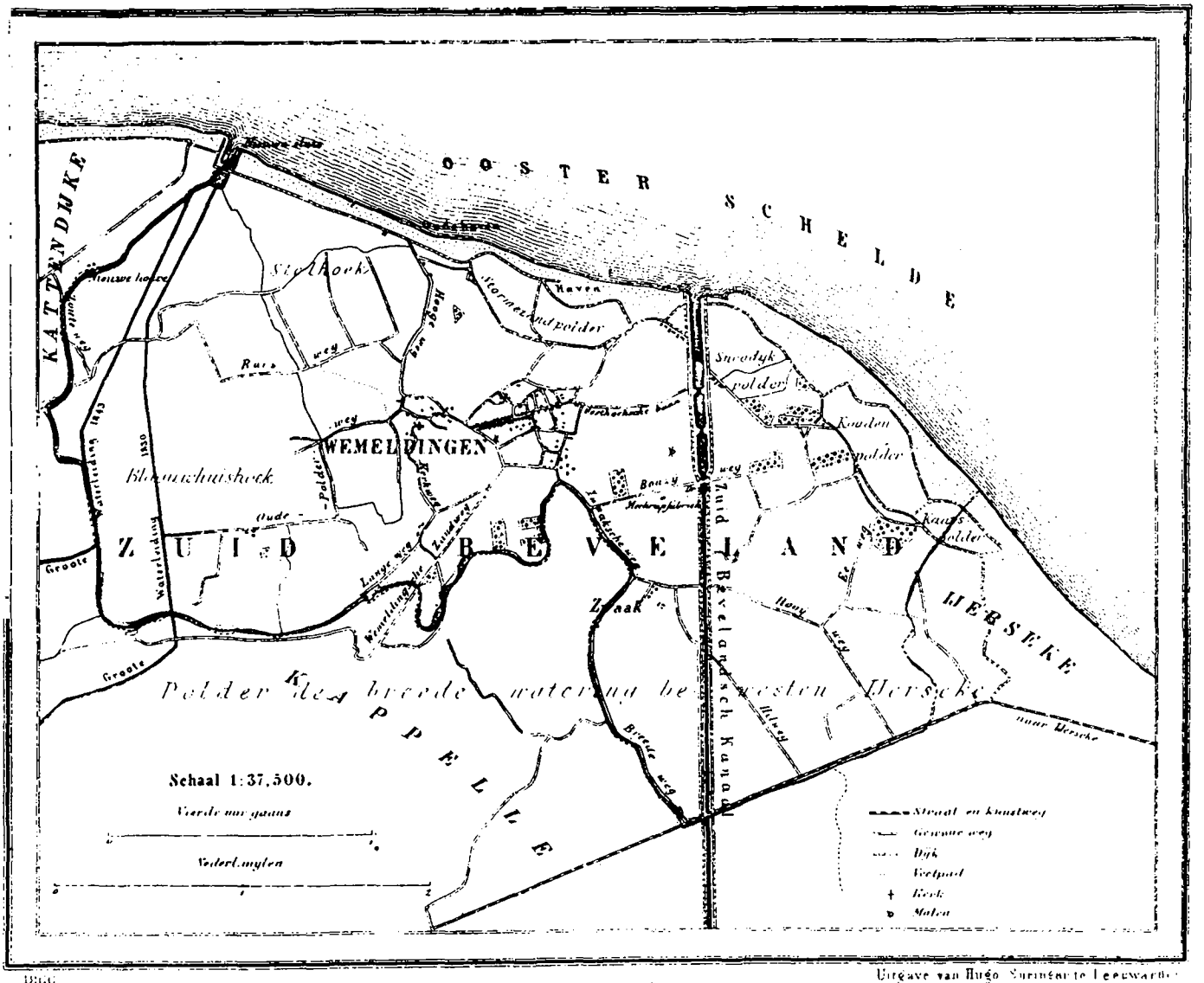

1866 Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden

866 Bunders, 1000 Inwoners.

Afb.8

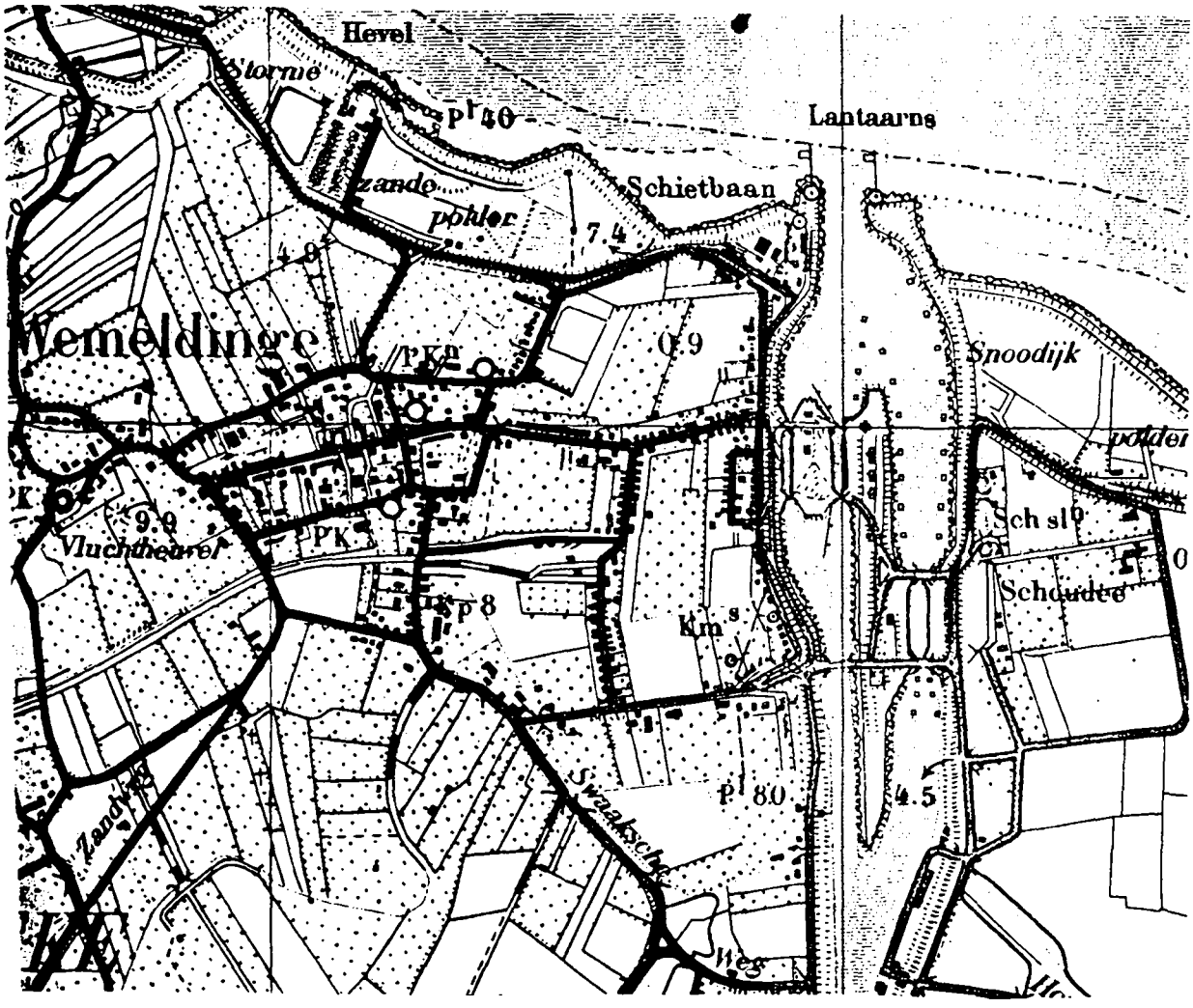
Hevel
Stormé
P 40
Lantaarns
zande
Schietbaan
pohler
7.4
4.8
Wemeldinge
PKn
0.9
Snoodijk
9.9
Vluchtheuvel
PK
Sch sl
Schouwe
P 8
Km
P 80
4.5
Zand
Weg

Afb.9